

ДРАГАЧЕВСКИ ТРУБАЧ

БРОЈ 36 * ГУЧА, 1-7. АВГУСТ 2005.

Два времена

ДОСАЊАНА ВИЗИЈА

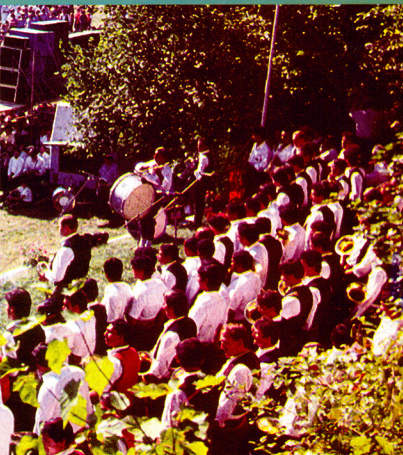
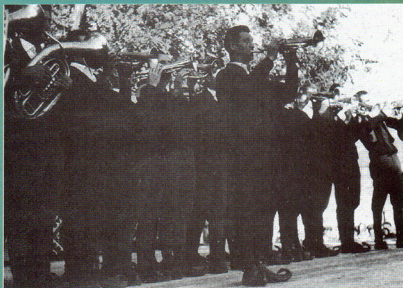
Догодило се пре четири и по деценије:

Порта цркве у Гучи. Покров Пресвете Богородице, 14. октобар. На позорници, оплемененој филимима, смењују се трубачки оркестри. У сваком - четири трубача и бубњар. Рђане је предводио капелник Срећко Обрадовић, Горачанце Десимир Перишић, Грабљанце Драгиша Ковачевић, а Дљинце Драган Јовановић (за прву трубу Драгачева такмичио се Томо Алемпјевић). Песма, марш, коло. Музичирање "по старински". Публика на ногама. Жири није се двоумио: прва труба Драгачева постао је Десимир Перишић, најбољи оркестар из Дљина. Стручњаци задовољни, најпознатија српска новинска пера пишу хвалоспеве трубачима и организаторима...

Четири и по деценије касније:

Догађа се оно што чланови првог саборског одбора нису мигли ни да сањају - да ће се за финално такмичење Драгачевског сабора борити, диљем Србије троморавке, хиљаде трубача. Најбољи стижу у Гучу, где ће се њиховом мајсторском, више не "старинском", музичирању радовати више стотина хиљада сабораша из Србије, са Балкана, из Европе и белог света.

Драгачевски сабор постао је - најсабор. Сабор српских сабора, не само трубачких, остварена је визија оснивача. Били су то - да се памте: Властимир - Лала Вујовић, јавни радник из Гуче (председник); Бранко В. Радичевић, књижевник; Ника - Никола Стојић, професор из Гуче; Радослав - Рашо Протић, професор из Гуче; Томислав Протић, учитељ из Гуче; Радомир Протић, службеник из Гуче; Станојла Ђорђевић-Јовановић, наставник из Гуче; Коста Луковић, наставник из Гуче; Срећко Смиљанић, учитељ из Ртију и Јован Пајовић, наставник из Каоне. Њима припада трубачка слава.



ДОБРО ДОШЛИ - ДОБРИМА ДОШЛИ!

ДОМАЋИН – ВЕЉО ИЛИЋ

Реч организатора: општина Лучани, Центар за культуру, спорт и туризам и Месна заједница



Домаћин овогодшњег Сабора је Велимир Вељо Илић, министар за капиталне инвестиције у Влади Републике Србије.

Илић је рођен у Чачку, 28. маја 1951. године. Школовао се у родном граду, у Београду је завршио Технолошко-металуршки факултет, а магистрирао на Техничком факултету у Чачку. Радио је у Градвешкој у Горњем Милановцу и „Хидроградњи“ (погон „Бетоњерка“) у Чачку, а потом као приватни предузетник.

На листи Српског покрета обнове био је народни посланик у Скупштини Републике Србије (1993-96), потом председник Скупштине општине Чачак у два мандата. Године 1997. је изабран за посланика Савезне скупштине, али му је мандат одузет.

То године је основао странку Нова Србија, чији је председник од оснивања. На листи ове странке био је посланик у Велу грађана Савезне скупштине, од 2000. године. Предводио је Чачане у догађајима од 5. октобра те године. Посебно се ангажовао у afirmацији локалне самоуправе. Као председник Скупштине општине пропутовао је цео свет.

Илић је носиоца одликовања Руске православне цркве, а ово изузетно признање уручио му је лично патријарх Алексје Други. Први је Чачанин који је примљен у Белој кући (Сједињене Америчке Државе) на највишем нивоу. Добитник је награде града Чачка (2000) и општине Лу-

ДОМАЋИНИ

Од тридесетог окупљања најбољих трубача Србије у Гучи, Драгачевски сабор трубаца има домаћина.

Ово часно звање имали су: Бранко В. Радичевић, књижевник из Београда (1990); Зоран Христић, композитор из Београда (1991); Богосав Живковић, самоуки вајар из Лесковца код Станојева (1992); Младомир-Ђуриша Ђорђевић, филмски режисер из Београда (1993); др Драгослав Девин, етномузиколог из Београда (1994); Ника-Никола Стојић, књижевник из Гуче (1995); Михаило Туловић, песник из Чајетине (1997); Жика Живуловић Серафим, новинар и публициста из Београда (1998); Љубивоје Ршумовић, књижевник из Београда (1999); Славомир-Славо Николић, песник из Зеока (2000); Радојко Николић, књижевник из Чачка (2001); Матија Бећковић, књижевник из Београда (2002); Сава Ракочевић, сликар из Сједињених Америчких Држава (2003), и Драган Којадиновић, министар културе у Влади Републике Србије (2004).

чани (2005. године). Привредна комора Србије два пута га је прогласила за менаџера године. Добитник је и више других јавних друштвених признања. Недавно, у манастиру Мишељеви, уручен му је Орден Светог Саве, којим га је одликовао патријарх српски господин Павле.

Велимир Илић актуелни је министар за капиталне инвестиције у Влади Републике Србије. Стари је сабораш у Гучи.

Од ове саборске године

ТАКМИЧЕ СЕ И НАЈМЛАЂИ ТРУБАЧИ

„Овог лета, стижу нам и неки нови, млади трубачи... стиже ново класе, ново жито, нова трава...“ мисао је композитор Жарко Петровић 1997. године, када су у трубачко такмичење укључени омладински оркестри - трубачке наде.

Водећи се жељом, и потребом, да се трубацтво негује и да Драгачевски сабор трубаца траје као истински и неутуђени део наше народне душе, Одбор за праћење предтакмичења и такмичења трубачких оркестара је 1. јуна 2005. године у Бољевцу донео одлуку:

„Организује се предтакмичење и такмичење пионирских трубачких оркестара као саставни део програма Драгачевског сабора трубаца. Чланови оркестра не могу бити старији од 15 година до дана завршетка Драгачевског сабора трубаца у Гучи.“

На 45. Сабору долазе четири пиорска трубачка оркестра: „Данијела“ из Арља, „Друштво српских домаћина“ из Коштуница и оркестар Маријуса Антића из Вранске Бање и Владимира Ивановића из Загужана.

Импресум

„ДРАГАЧЕВСКИ ТРУБАЧ“, лист штампа поводом 45. Драгачевског сабора трубаца у Гучи

Издавач:

Центар за культуру, спорт и туризам општине Лучани „Драгачево“ Гуча

Редакција:

Адам Тадић

(главни и одговорни уредник),
Ника-Никола Стојић,
Радован М. Маринковић,
Јовиша Славоковић,
Предраг Раовић и
Миљана Капларевић

Графичка опрема:

Миломир Поповић Прањо



ПРОГРАМ 45. ДРАГАЧЕВСКОГ САБОРА ТРУБАЧА

ПОНЕДЕЉАК, 1. август

10 сати:

- ОТВАРАЊЕ САБОРИШТА код споменика труби, на улазу у Гучу
- ДИЗАЊЕ САБОРСКЕ ЗАСТАВЕ
- ОТВАРАЊЕ ШАТРИ на драгачевским специјалитетима и прве саборске здравце

12 сати, хол Дома културе:

- КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА ШТАМПУ
- 16 сати, зграда Среског начелства:
- ОТВАРАЊЕ ПРОДАЈНИХ ИЗЛОЖБИ
- ДРАГАЧЕВСКИХ ТКАЉА
- ЛИКОВНИХ ФОТОГРАФИЈА

18,30 сати, порта цркве Св. архангела Михаила и Гаврила у Гучи:

- БЛАГОСЛОВ САБОРА У ЦРКВИ
- 20 сати, хол Дома културе:
- ОТВАРАЊЕ ИЗЛОЖБЕ: 190 ГОДИНА ОД ДРУГОГ СРСКОГ УСТАНКА И 60 ГОДИНА ОД ПОБЕДЕ НАД ФАШИЗМОМ - приредивач Народних музеј – Чачак
- ПРЕДСТАВЉАЊЕ КЊИГА И ПУБЛИКАЦИЈА о Драгачеву и Драгачевцима

УТОРАК, 2. август

12 сати, хол Дома културе:

- КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА ШТАМПУ
- 18 сати, позорница испред Дома културе:
- КУЛТУРНО-УМЕТНИЧКИ ПРОГРАМ, учествују трубачи, играчи, певачи
- 20 сати, башта хотела „Златна труба“:
- ПРЕЗЕНТАЦИЈА АПАТИНСКЕ ПИВАРЕ,
- 21,30 сати, позорница испред Дома културе:
- КОНЦЕРТ БОБАНА МАРКОВИЋА

СРЕДА, 3. август

12 сати, хол Дома културе:

- КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА ШТАМПУ
- 18 сати, позорница испред Дома културе:
- КУЛТУРНО-УМЕТНИЧКИ ПРОГРАМ, учествују трубачи, играчи, певачи из земље и иностранства
- 21 сат, стадион ФК „Драгачево“ - главна позорница:
- КОНЦЕРТ БОБАНА МАРКОВИЋА

ЧЕТВРТАК, 4. август

12 сати, хол Дома културе:

- КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА ШТАМПУ
- 13 сати, Дом културе, црква:
- САБОРСКО ВЕНЧАЊЕ
- 14 сати, стадион ФК „Драгачево“:
- НАРОДНИ ВИШЕБОЈ
- 18 сати, позорница испред Дома културе:
- КУЛТУРНО-УМЕТНИЧКИ ПРОГРАМ, учествују трубачи, играчи, певачи из земље и иностранства
- 21 сат, стадион ФК „Драгачево“:
- КОНЦЕРТ БИЉАНЕ КРСТИЋ И ГРУПЕ „БИСТРИК“

ПЕТАК, 5. август

11 сати, позорница испред Дома културе:

- КУЛТУРНО-УМЕТНИЧКИ ПРОГРАМ, учествују трубачи, играчи, певачи
- 12 сати, хол Дома културе:
- КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА ШТАМПУ
- 18 сати, позорница испред Дома културе:
- ПРИРЕДБА „ПОБЕДИЛИ СУ - ЗА СЛУЖИЛИ СУ“ (2004. године)
- 21 сат, стадион ФК „Драгачево“ - главна позорница:
- КОНЦЕРТ ИНОСТРАНИХ ТРУБАЧКИХ ОРКЕСТРА И КУЛТУРНО-УМЕТНИЧКИХ ДРУШТАВА

СУБОТА, 6. август

7 сати, улице Гуче:

- ТРУБАЧКА БУДИЛИЦА
- 10 сати, позорница испред Дома културе:
- ТАКМИЧЕЊЕ ЗДРАВИЧАРА
- ИЗБОР НАЈЛЕПШЕ ЖЕНСКЕ И МУШКЕ НАРОДНЕ НОШЊЕ
- 12 сати, хол Дома културе:
- КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА ШТАМПУ
- 17 сати, улице Гуче:
- СВЕЧАНА ПОВОРКА УЧЕСНИКА САБОРА
- 18,30 сати, позорница испред Дома културе:
- ТАКМИЧЕЊЕ МЛАДИХ ТРУБАЧКИХ ОРКЕСТРА

Пионирски оркестри: „Данијела“ – Ариље; „Друштво српских домаћиња“ – Коштуница; оркестри Маријуса Антића – Врањска Бања и Владимира Ивановића – Загужане

Омладински оркестри: „Барка“, – Књажевац; „Дар-Мар“ – Књажевац;

„Етно арт“, – Коштуница; оркестар Жељка Јовковића – Мршељи; Мија Бонцулића – Луново Село; Милана Милашевића – Ужице; Бранислава Остојића – Ужице; Далибора Стојановића – Владичин Хан; Драгића Величковића – Грделица; Бранислава Анђелковића – Лепеница и Драгана Аметовића – Бојник.

23 сата, стадион ФК „Драгачево“ - главна позорница:

- ПОНОЋНИ КОНЦЕРТ
- Учествују: трубачки оркестри победници досадашњих сабора и културно-уметничка друштва

НЕДЕЉА, 7. август

7 сати, улице Гуче:

- ТРУБАЧКА БУДИЛИЦА
- 10 сати, хол Дома културе:
- КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА ШТАМПУ
- 11 сати, улице Гуче:
- ВЕЛИКА СВЕЧАНА САБОРСКА ПОВОРКА

Учествују: оркестри финалисти, оркестри и КУД - гости из земље и иностранства, певачке групе...

12 сати, позорница испред Дома културе:

- ИМПРОВИЗАЦИЈА СТАРЕ ДРАГАЧЕВСКЕ СВАДБЕ ИЗ XIX ВЕКА
- 15 сати, стадион ФК „Драгачево“ - главна позорница:
- ФИНАЛНО ТАКМИЧЕЊЕ ТРУБАЧКИХ ОРКЕСТРА – на стадиону

Учествују оркестри: директно пласирани на 44. сабору и оркестри изабрани на овогодишњим предтакмичењима: „Златне трубе“ - Књажевац; Славољуба Богојевића - Параћин; Божицара Луковића - Котраж; Радича Славковића - Рти; Гроздана Росића – Рти; Демирана Ђеримовића - Врање; Ненада Младеновића - Врање; Дамира Сејдића - Бојник; Бана Новковића - Загужане; Маријана Крстића - Загужане; Стојана Крстића - Лепеница; Фејата Сејдића - Бојник; Срђана Азирковића - Бојник; Божицара Николића - Грделица; Дејана Петровића - Ужице; Дејана Лазаревића - Пожега; Вељка Остојића - Злакуса; Дејана Јевђевића - Расна; Драгана Игњића - Ужице и Витезовић-Милутиновић - Дрежњик.

19 сати: ПРОГЛАШАВАЊЕ ПОБЕДНИКА

20 сати, плато испред Дома културе:

- ВЕЛИКО САБОРСКО КОЛО.

Четрдесетчетврти сабор (5 - 8. август 2004)

НАШ ЗНАК ПРЕПОЗНАВАЊА

Најбољи оркестар Небојше (Фејата) Сејдића, најбољи трубац Вељко Остојић, најизворније свирали Славковићи, најпопуларнији трубац Срђан Азировић.

Пише: **Предраг Раовић**

Осмо дан августа године 2004. Пет сати поподне. На саборишту крај Белице, импресивна слика. Позната, а увек поново нова, једнако узбудљива: са позоришне, из две стотине лимених инструмената издваја се химнична мелодија песме „Са Овлара и Каблара“, а са околних брда громогласна жека прангија. Сабориште испуњено десетинама хиљада поклоника Трубе из земље и читавог света, у изузетном, непоновљивом расположењу... Означен је почетак финалне приредбе 44. Драгачевског сабора трубаца у Гучи. Међу саборским народом, и Борис Тадић, председник Републике Србије, бар половина републичке владе и завидан дво београдског дипломатског кора. О џет сету и да не говоримо.

Драган Којадиновић, министар културе и информисања у Влади Србије, у улози домаћина 44. Сабора, у обраћању присутнима, уз остало, беседи:

- Војничка труба брегалиничке и солунске ратника, донешена у војничким ранцима јунака - победника, одавно позива на весеље а не у битку, али и подсећа на оно што, понекада, живећи у тежким временима, заборављамо - на наше порекло, традицију, духовно баштину коју смо самостојно градили. Тако је настала „српска труба“, аутентични и аутохтони звук нашег поднебља. Сабор трубаца у Гучи постао је наш знак препознавања, део културног идентитета нације, манифестација светски позната која нас промовише у најлепшем светлу пред свима који су одасвуд дошли да заједно са нама саборују.

Четвртак ће у саборском летопису биће запамћен још по једној појединости: у цркви Светих архангела Михаила и Гаврила, своје судбинско „да“ рекло је два пара будућих супружника - Ана и Бојан Диковић из Лучана и Сања и Зоран Милетић из Чачка. Обред је служио прото-намесник Јован Марковић. Том чину, у простору Дома културе, претходило је „државно“ венчање, пред мати-чарем Радом Радичевићем. Уз китњасту беседу, младенацима је, у име Сабора, пригодно дарове уручио Јовиша Славковић.

Истог поподнева, у згради Среског начелства, обављено је отварање изложбе рукотворница драгачевских ткаља и жена са Косова и Метохије размештених у Краљево и околини, као и дела самосталних ликовних уметника. О ткаљима али и свом пројекту „Добрић“ усмереном ка оживљавању уметности ткања у Драгачеву, беседила је Светлана Белинац, о

прелепим иконама рађеним позлатом на дрвету ауторке Светлане Илијевски из Крагујевца надахнуто је зборила историчар уметности Драгана Вујић. О постваци чланова Удружења самосталних сликара и вајара Драгачева беседио је Јовиша Славковић, један од његових оснивача.

Славковић се огласио и увече, у простору Дома културе, на представљању књига и публикација изашлих међу два сабора.

Те вечери киша је омела планирану саборску приредбу на позорици испред Дома културе. Али, сутрадан, у петак, око поднева, сабораше су итекао добро забили чланови оркестра „Шидски трубаца“, Женска певачка група „Студеница“ из Котраже, словеначки оркестар „Још литар дај“ из Диваче, група певача „Миле Драговић“ из Граба, Женска певачка група чачанске Фабрике резног алата из Чачка и фолклорни ансамбл КУД „Гоце Делчев“ из Битоља. Довео их је македонски културни посленик Драган Трпковић, који у Гучу, на Сабор, најбоље македонске фолклорне ансамбле доводи већ пуне три деценије.

Исте вечери, на истом месту, наступили су и: скопски оркестар „Блезери“, трубаца из Ландсхута (Немачка), КУД „Свети Сава“ из Штутгарта, дувачки оркестар „Шест Словена“ из Париза, чланови КУД „Мочило Тешић“ из Пожеге, Женска певачка група из Гуче „Драгачевски бисери“, а своје стихове казивао је песник и земљоделач из поделничког драгачевског села Зеок Славо Никוליћ.

То вече улепшали су својом саборним трубацки оркестри - носиоци видничких титула на претходном, 43. Сабору, уз пријатну асистенцију колега из Немачке, Женске певачке групе „Драгачевке“ из Гуче, певачи из драгачевског села Бучковица који себи дадоше име „Бећари“ и њихове друге које су себи дале име „Златне руке“. Све то, свирком зачинили су Бобан Марковић и син му Марко.

И те ноћи и сутрадан, под шатрама, како и доликује - надтрубљивање и надпевавање. У суботње предпоне, такмичење здравичара, иза поднева момачка саборска надметања у народном вишебоју, у мирају дана дефиле неколико стотина учесника саборских приредби из земље и света. Након дефиле у посебном програму наступили су и: певачи КУД „Ковиље“ из Вуксанова код Ниша,

оркестар „Ekstra marching bend“ из Сан Франциско (САД), КУД „Јаник“ из Словачке, здравичар Предраг Благојевић, женска певачка група КУД „Радиша Поштић“ из Мрчајеваца и здравичар Миливоје Маричић Ера. Посебна атракција суботњег поподнева у вароши била је Клара Чаплин, унука Чарлија Чаплина. Као промотер Сабора у свету, одржала је конференцију за штампу, и уз пратњу трубаца, прошетала улицама „Трубацке републике“. Програм је настављен такмичењем младих оркестара. У ревијалном делу наступили и млади трубацки оркестар „Данијела“ из Бјелуше, „Српски домаћини“ из Костуница, Марка Антића из Згуњаца, као и „Шидски трубаца“, Женска певачка група КУД „Српски јелек“ са неуморном Младеном Гоковић на челу, КУД „Власина“ из Сурдулице и деци фолклорни ансамбл „Бамби фолк степ“ из Чачка. Шлаг на торту те суботње ноћи представљао је Поноћни концерт на саборишту. За своју и за душу четрдесетак хиљада својих поклоника, надтрубљивали су се састави Дејана Лазаревића, Елвиса Ајдиновића, Милована Бабића, Дамра Сејдића, Вељко Остојића, Срђан Азировића, Гвоздена Росића, „Тимочани“, Радише Витезовића, Јовице Павловића и Божидара Луковића. Лепоту доживљаја, уз бледи месец и звезду Даницу, објоли су и ватромет и наступили фолклораца - чланова КУД „Коло“ из Бадена и КУД „Свети Сава“ из Штутгарта. Била је то ноћ за памћење.

У недељу, четвртог, завршног дана 44. Сабора, испред поднева, улицама вароши, у узбудљивом каледоскопу боја и звукова, оку, уху и срцу сабораша наметала се шаренолика поворка трубаца, фолклораца, певача, из земље и света, зачињена сватовском поворком - то су и овом приликом свадбарске обичаје у Драгачеву с краја XIX века, верно приказали чланови Изворне групе „Др Владан Бабић“ из Винче са члановима домаћег КУД „Драгачево“, предвођене неуморним ентузијастом Љубицом Лалић. Симпатије хиљада посматрача освојили су истински младеници Ненад и Снежана Ивановић.

Потом су се дешавања пренела на сабориште, како је већ описано на почетку овог текста. Програм су водили Маријана Радојевић и Александар Јаковић. Киша је пореметила да се завршница приредбе оконча како је и започела, али радост победника и њихових навијача са



саборишта пренела се у варош, под шатре и на улице, па су, како и доликује, „саборашки растанци и договори за нова виђења“ на 45. Сабору, 2005, потајали „од зранка до узрака, уз песму и игру без престанка“.

ПОБЕДНИЦИ, ЖИРИ, ДАРОДАВЦИ

Одлуком стручног жирија, а у конкуренцији 20 трубачких оркестара на 44. Сабору најбољи је проглашен састав Фејата Сејдића из Бојника на челу са Небојшом Сејдићем, други је Дамира Сејдића из Врања, а трећи Ненада Младеновића из Врања. Најизоврније је музицирао оркестар Радича Славковића из Ртвиу. Најбољи трубач је Вељко Остојић из Злакусе, другу трубу освојио је Дејан Лазаревић из Пожеге, а трећу Елвис Ајдиновић из Сурдулице. Трубу публике освојио је Срђан Азировић из Бојника. Коло је најбоље одсвирао састав Дејана Лазаревића, а песму Фејата Сејдића. Најбољи басиста био је Ђерим Бећировић из оркестра Демираана Ђеримовића из Врања, тенориста Живорад Бајрамовић из оркестра „Тимочани“ из Књажевца, а бубњар Местан Куртић из сатава Слободана Салијевића из Прекодолца.

Стручни жири су чинили: Зоран Христић, композитор, председник, мр Мирјана Закић, етномузиколог, Душан Вујовић, диригент, Младен Ђорђевић, професор трубе, и Миливоје Станимировић, мајстор трубе.

У жирију публике, поред Боре Команда, уредника „Европских новости“, били су и Миодраг Стојановић, привредник, и Мирослав Радојичић, председник Савета МЗ Гуча.

Генерални спонзор 44. Сабора била је Апатинска пивара, покровитељи Министарство културе у Влади Републике

Србије и Скупштина општине Лучани, дародавци: „Илустрована Политика“, „Вечерње новости“, „Експрес“, „Застава оружје“ Крагујевац, Компанија „Слобода“ АД Чачак, ДД „Ратко Митровић“ Чачак, „Ekitransfers Western Union“ Београд, ИП „Блиц прес“ ДОО Београд и Универзал банка АД Београд.

Организатор манифестације био је Дом културе Гуча, а суорганизатор Месна заједница Гуча. Конференсу је написала Миљана Капларевић.

ТАКМИЧАРИ

На завршној приредби борило се 20 најбољих оркестара источне, јужне и западне Србије. То су састави: Ненада Младеновића из Врања, Вељка Остојића из Злакусе, Дамира Сејдића из Бојника, Радича Витезовића из Тубића, Елвиса Ајдиновића из Сурдулице, Милована Бабића из Краваца, Слободана Салијевића из Прекодолца, Бранка Остојића из Карана Фејата Сејдића из Бојника, Дејана Петровића из Ужича, Демираана Ђеримовића из Врања, Радича Славковића из Ртвиу, Божидара Николића из Грделице, „Тимочани“ из Књажевца, „Месечина“ из Пирота, Гвоздена Росића из Ртвиу, Срђан Азировића из Бојника, Дејана Лазаревића из Пожеге, Бојана Крстића из Владичиног Хана и Јовице Пеловића из Гуче.

У конкуренцији младих оркестара учествовали су састави: Братислава Анђелковића из Лепенице, Мија Бонцулића из Луновог села, „Барке“ из Књажевца, Жељка Јовковића из Мршеља, Драгана Аметовића из Бојника, Бранислава Остојића из Дубоког Потока, Мирослава Крстића из Владичиног Хана, Драгачево“ из Лучана, „Дар-Мар“ из Књажевца, Бојана Ристића из Владичиног Хана и „Етно арт“ из Коштуња.

ИЗЛОЖБЕ

И на 44. Сабору посетиоци су имали прилику да виде читав низ вредних поставки домаће радности и радова самоуких ликовних стваралаца из читаве Србије. У згради Срског начелства своје рукотворне изложиле су чланице Драгачевске задруге жена „Рајка Бројевић“ из Донег Дубца и жене са Косова и Метохије настанене у Краљеву. У истом простору биле су изложене слике уметника припадника Галерије наивне уметности из Ковачице, Галерије наивне уметности из Уздина, као и 22 члана Удружења самоуких сликара и вајара Драгачева. Самостално је иконе излагала Светлана Илијевић.

КЊИГЕ

По устаљеној традицији, на Сбору је промовисан већи број књига и публикација: „Драгачевци под бараком војда Карађорђа и Милоша Обреновића“ Нике - Николе Стојића, Радована М. Маринковића и Зорана Маринковића, „Карађорђуше“ Радована М. Маринковића и Нике Николе Стојића, „Прича о српској труби“ Драгана Бабића, „Црква у Тијању“ Раде Рада Поповића и Радована М. Маринковића, „Јеличанке“ протојереја Милосава Д. Протића Гучанина, „Мрежа од сунчаних нити“ Вериде Тадић, „Време времена“ Војимира Воја Сретеновића, „Лучани и села у околини“, Радослава Рада Јованчевића, „Ризница народног казивања“ Гроздана Комadiniћ, „Двеста дана у Ираку“ Радисава С. Недовића, „Успутнице од Бреквова до Чачка“ проте Јована Лукића, „Нови крајпуташ“ Нике Николе Стојића, „Архив у Чачку 1948 - 2003“ Витомира Василића, „Песме“ Миложа Милосављевића и „Српски народни календар за прстуну 2004. годину“ у издању Агенције „Чворак“.

ВИШЕБОЈ, ЗДРАВЧИАРИ, НОШЊА

На саборишту крај Белице у народном вишебоју учествовало је 45 такмичара. Титулу победника и назив арамбаше, као и на претходна два Сабора, понео је Никола Крајновић из Београда са победама у трима дисциплинама: бацању камена с рамена, скоку у даљ из места и скоку у вис из места. У ревању укости најбољи је био Милош Милановић из Београда, а у гађању „крз прстен јабуке“ најпрецизнији био је Миломир Ракијевић из Гуче.

На такмичењу здравичара најбољим казивачем проглашен је Милоје Маричић – Ера из Ковиља.

Исти жири је оценио да су на 44. Сабору, међу 15 женских најлепшу народну ношњу имале Емилија Поповић и Јована Миљковић из Вукманова, а међу десет мушких Велибор Величковић из Сјенице.



Вељко Остојић прима награду



ДОПРИНОС ДРАГАЧЕВАЦА ПОБЕДИ НАД ФАШИЗМОМ

Пише: **Јовиша М. Славковић**

У време када обележавамо четири и по деценије Сабора трубача и 190 година Другог српског устанка, свуда у свету, и у Србији прославља се шест деценија од победе над фашизмом и окончања Другог светског рата.

Други светски рат, 1939. године отпочељен су Немачка, фашистичка, Италија и Јапан ради постизања војничке, политичке и економске превласти над светом. Њима су се супроставили Велика Британија, Француска, Совјетски Савез, Енглеска и САД.

Агресија на Југославију од стране немачке, бугарске, италијанске и мађарске војске је извршена априла 1941. године. Народи Југославије, па и Драгачева, отпочели су своепшти ослободилачки рат против фашистичких сила и домаћих изданака.

Сломом и распадом Краљевине Југославије, југословенски пуковник Дража Михаиловић, ослањајући се на вољу и традицију српског народа, основао је српску националистичку организацију и у мају 1941. започео оружани отпор - равнаторски (четнички). Други отпор - комунитички (партизански), под Титом, отпочео је своје акције исте године, у Србији. Оба покрета, која су деловала и на подручју Драгачева, дижу српски народ на устанак, са светом дужношћу да одбране земљу тога пролећа - "... да жито младо проклија, да никну села слишће на, заору бразде плугови и сунцем грану тргови."

Тој свенародној борби дало је свој часни допринос и Драгачево. Расположене драгачевског народа за устанак је било велико. Сукоби драгачевских устаничких и немачких снага су, у току рата, бивали све учесталији. Драгачевски храбрици су учествовали, не само у својме крајишту, већ и у борбама за ослобођење чачанског, таковског, ариљског, краљевачког, пожешког подручја. Са јединицама Прве и Друге пролетерске дивизије борили су се у Босни и Срему за коначно ослобођење земље.

Окупацијски режим, поред људских и материјалних разарања, мобилизације и одласка на ратишта и заробљеништва, затим већег броја изгнаних Словенаца (које су гостољубиво и братски Драгачевци прихватили), у многоме су изменили живот људи и демографску слику овог краја. Најмање 1100 мушкараца одведено је из Драгачева у заробљени-

штво и концентрационе логоре. Велики број њих се није вратио из Немачке и Аустрије.

У том страшном - Другом светском рату су гинули представници европских и других народа. Наравно, и Драгачевци, који нису желели живот без слободе. И они су своје животе уградили у победу над фашизмом. Погинуло је 1.307 Драгачеваца, а повређених је било 697. Највише је погинуло цивила - 455, затим припадника ЈБУО - 335, НОВЈ - 180, партизана - 159, симпатизера НОП - 75, ВКЈ - 75, КНОЈ - 18 и по неколико из других формација. Сви они, и многи други широм Европше и света, су нама поклонили најлепши дар - слободу.

... Драгачево, ружо мирисава,
сећаш ли се оних тешких дана
кад јуначки паде много глава
за слободу и народна права.
Многа ј' мајка сина закопала,
многа ј' сеја брата остала,
многа ј' кућа згариште остала
деца твоја док су борбу била
и за народ права задобила."

У Драгачеву, као да нема воћњака, пропланка, ни ливаде, ни њиве у којима не леже ослободиоци или жртве освајачеве. Свуда су расути грбови палих за слободу. У њихову славу, у брдовити пејзаж Драгачева, уткан је велики број споменик-обележја.

Други светски рат је и у нашем крају оставио велику пустош - и људску и материјалну. Ратна штета је износила близу 15 милиона америчких долара. Немци и Бугари, у три наврата (1941, 1943. и 1944), у 49 драгачевских села, поपालили су 2.164 грађевине.

На пазарни дан, 28. новембра 1941. године, са 60 авио-бомби, Гуча је бомбардована, уз људске и материјалне губитке.

„Драгачево трипут су горило па се ниси Шваби покорило; све најбоље у борби је пало, а! св опет ружом процветало.

И Драгачевци су били обавезни да, после Другог светског рата, испоручују намирнице војсци. Драгачевски срез је до 1. априла 1945. године испоручио:

334.906 кг жита, 148.317 кг варива, 8.015 масноће, 371.119 кг сена и сламе и 43.339 кг зоби.

Веровало се да је окончање Другог светског рата - крај свих ратова у свету. Нажалост, крајем XX и почетком XXI века, дошли су други ратови и оружани сукоби и нове опасности, које нису ништа мање од фашизма.

Четвртог децембра 1944. године Драгачево је ослобођено, али у великој немаштини и оскудици.

Победили смо сви заједно. И сви заједно славио дан спасења и мира, свети датум свих, 9. мај - Дан победе. У славу ослободилаца и жртава, и незаборав, звоњава звона, и са драгачевских цркава, одјекује и данас. И увек. Одзвонавање и у нама, сећање на њих. Одајмо пошту и захвалност храбрим погibasцима који су дали животе ради слободе, будућности своје отаџине и заједничкој победи над фашизмом.



Споменик слободе у Гучи (рад Оскара Бербеље, вајара из Београда)



Шест деценија од победе над фашизмом

ТРУБАЧИ РАТНИЦИ

Пишу: **Радован М. Маринковић и прота Јован Лукић**

Уз сеобе, ратоборство је судбина српског народа. Самим тим и поносити Драгачеваца. Бранили су слободу родне груде, да у миру роди жена и роди земља.

Ратови нису мимоишли ни трубааче.

У српско-турском рату 1876. године погинуо је трубаач прве класе народне војске Урош Ракићевић из Губереваца. Две године касније, од ратних последица, умро је такође трубаач прве класе народне војске Матије Мирковић из Ртара. Били су војни трубаачи - значари. Неки потом, и у српско-турском рату 1885. године, али гробљаци и крајпуташа нису сачували њихова имена.

Уследиће ослободилачки ратови од 1912. до 1918. године и - изгубије:

Штабски трубаач Чедомир Недовић из Ртара страдао је 1913. Божидар С. Вуловић из Губереваца 1914, а 1915. године: Сретен Јеринић из Горачића, Петар Ф. Давидовић и Михаило Јеремић из Лисица и Милун Синђелић из Лисе - умро од ратних напора, који су одвели Богу на истину и добошара Милосава Милинковића из Лучана (1918). Неки су имали срећу да преживе и врате се у родно Драгачево, али са - трубама: Драгомир Давидовић из Драгачице, Милоје Василић из Доње Краварице и Радивоје Фебић из Дљина долазећи са Солунскиг фронта или из ратног заробљеништва, као Милоје Лојаничић-Лојанића из Церове.

Њихове трубе постаће капелничке у првим драгачевским трубаачким оркестрима.

Синови и браћа управо тих трубаача стаће под борбене барјаке, да бране слободу, 1941. године.

Тада ће, у Априлском рату 1941. против немачке нацистичке солдатеске, бити заробљени чланови оркестра из Расовца (Горачићи): браћа Борисав и Десимир Перишић, Владисав Главонић и Веселин Главонић. Стицајем срећних околности, са Тихомиром Милутиновићем Кеком из Рогаче (члан трубаачке дружине из Граба) они су били у истом заробљеничком лагеру и тамо - формирали свој трубаачки оркестар. Из расовачког трубаачког састава Андрија Петровић постаће устаничке 1941. партизански борац, а бубњар Станиша Зимоњић учествоваће, од почетка 1945. године, као ратник у вршним операцијама за коначно ослобођење земље.

У Априлском рату 1941. заробљен је и одведен у Немачку Андрија Бркић из

Доње Краварице. Али, остали из његовог оркестра наставили су да музицирају. Капелник је био сенатор Сређево Бркић. Он ће последњи пут узети трубу и мушкет ставити на усне на Ђурђевданском уранку код Милошевића воде на планини Голупцу 1941. године; касније ће бити члан штаба Јеличко-моравичког одреда Југословенске војске у отаџбини (четници Драгољуба - Драже Михаиловића); пред крај рата, 3. маја 1945. године, погинуо је као члан Националног комитета Равногорског покрета код Модриче у Босни.

У току рата десетковао је оркестар из Пилатовића. У немачком заробљеништву тамновали су Раденко Буквић, Вук Антовић и Влајко Буквић. Славољуба Павловића Грду стрељали су Немци у родном селу, где је погинуо и његов земљак Радисав Буквић - Доња.

Драгиша Ковачевић, капелник трубаачког оркестра из Граба, ратне године провео је у немачком заробљеништву, а његов земљак - добошар Слободан Илић изгубио је живот, под нерастветљеним околностима, у Чачку 1944. године.

Могло би се рећи да је само трубаачки састав из Дљина, као дружина, музицирао и од 1941. до 1945. године. Јесте, био је рат, биле су изгубије, али и тада су организоване свадбе и комисиша, који се нису могли замислити без трубаачке музике.

Истраживачи су утврдили да Драгачевски батаљон Чачанског народно-

слободилачког партизанског одреда „Др Драгиша Мишовић“ није, устаничке 1941. године, имао ни трубаачки оркестар, нити су његове борце у строј позивали војни трубаачи. Нешто другачија била је ситуација са јединицама Југословенске војске у отаџбини (одреди, па бригаде) - оне су мобилисале у своје редове и трубааче. Или их, је, пак, као што је чинио војвода Милутин Јанковић из Дљина, ангажовала да, при мобилизацији, војнике испраћају на положај...

Произилази: трубаачки зов водио је слободаре у ратове, а оне који су положили животе на олтар отаџбине и слободу испраћао је Богу на истину.

И још је нешто значајно:

Старији каменоресци су, поштујући поруке породица, речи хвале исписивали на споменике врлим прецима ако су били трубаачи. У нашем добу, пак, посве је другачије. Не подижу се више крајпуташа, а на гробљашима - пошто садрже најобичније податке о покојнику: име и презиме, година рођења и година смрти - трубаачи се и не помињу. Једино је Љубинко Давидовић свом Драгомиру у „биљег“ уградио фотографију са трубом.

Началост, савремено доба, бар што се тиче гробљашких памјатника, заборавља трубааче. И Траљу у Ртима, и Десимира Перишића у Горачићима... а, њих се сећа, једини преживели са такмичења на Првом драгачевском сабору трубаача, 1961. године, Драган Јовановић из Дљина.



Сви ратници - чланови оркестра из Расовца (Горачићи) на Првом сабору: Владисав Главонић, Десимир Перишић, Андрија Петровић, Тихомир Милутиновић Кеко и Станиша Зимоњић



ВЕЛИКИ ЈУБИЛЕЈ САБОРА

Пише: **Ника-Никола Стојић**

Јубилеји су зато да их обележавамо, да се њима поносимо, да их слаavimo и да се сећамо свих оних који су за њега заслужили, да им одајемо признања. И Сабор је тако дочекао свој велики јубилеј - четрдесет пет година успешног рада и постојања. Треба га достојанствено обележити: књигама, чланицама у штампи, радио и ТВ емисијама, документарним филмовима и посебним саборским програмима.

Ово је време када треба да се сетимо свих оних који су заслужили, како за оснивање, тако и за успешан развој Сабора трубаца.

У првом реду заслуга припада групи младих људи, знаменцака, који су само хтели да промене свој живот, учине га лепшим и богатијим, а васкрснули су, већ замрлу, српску народну трубу, извршили њен препород и учинили је популарном и смисљеном у целом свету. Њихова имена су: Властимир - Лале Вујовић, друштвено-политички радник; Бранко В. Радичевић, књижевник; Ника-Никола Стојић, професор; Радослав - Радо Протић, професор; Радослав - Раде Протић, службеник; Томислав - Томо Протић, учитељ; Станојка Борђевић - Јовановић, наставник; Коста Луковић, наставник; Срећко Симићанић, учитељ; и Јован Пајовић, учитељ. Међу њима се родила идеја о Сабору. Они су га, волонтерски, више година организовали. Ишли су по селима Драгачева, западне, јужне и источне Србије - од трубацке дружине до трубацке дружине - слушали их као свирају и најбоље позивали на Сабор. Годинама је Одбор за организацију Сабора радио у наведеном саставу. Трудио се да програм Сабора буде квалитетни, разноврсни, богати, интересантни и, посебно, у духу чисте народне традиције.

Касније су се у вишегодишњој организацији Сабора истакли и нови људи: Илија Станић, Радван М. Маринковић, Жика Адачић, Јовиша Славоковић, Драган Шушић, Радиса Обрадовић, Драгана Оцоковић, Радован Илић, Адам Тадић, Слободан Јолновић...

Поред имена организатора Сабора, са захваљујућу треба поменути и највећа имена трубацких звезда, од којих су неки постали трубацке легенде. Без њиховог толпега и надахнутог свирања Сабор не би постигао успех ни у нашој земљи, а комоли у свету. Међу њима су: Десимир Першић (Драгачевски Хари Цемс) из Горачица; Срећко Обрадовић из Ртви; Радван Бабић из Милићевог Села; Бакија Бакић из Букова; Рака Костић из Лукова; Радојко Арнаутовић из Тубица; Милевоје Станимировић из Краваца; Радојко Битовски из Тубица; Јуноу Исмиловић из Прекодолца; Милан Младеновић из Бранца; Мића Петровић из Дубоког; Светозар Лазовић из Језевине; Бошко Стојић из Злакуте; Тихомир Николић и Милван Бабић из Ужица; Фејат Сејдић из Бојника; Ерол Сејдић из Бранске Бање; Слободан Салијевић из Прекодолца; Елисај Ајдиновић из Сурдулице; Дејан Петровић из Ужица; Ненад Младеновић из Брвна; Зоран Сејдић из Бојника; Дејан Лазаревић из Пожеге; Стојан Крајић из Лепенце и други. Посебно треба истаћи име Бобана Марковића из Владичиног Хана који се својим мајсторством толико уздигао да годинама пали и жари по читавом свету. Позивају га на разне фестивале, концерте, снимања филмова. Тако је постао и највећи пропалагатор Сабора трубаца. Сабор би много боље ако би га прогласило за почасног амбасадора, а Гучу за почасног грађанина - престојнице српске народне трубе.

Заслуге за успех Сабора припадају и Уметничком савезу у коме је било једнастот познатих културних радника из Београда, Чачка, Краљева и Гуче. Они су се годинама трудили да програми Сабора буду увек на висини, чисти, аутентични, утемељени у народној традицији.

Утједу Сабора допринели су и чланови стручног жирија, нарочито његови председници. То су били најистакнутији људи наше културе и велики познаваоци трубацке и друге народне музике: Младар Васиљевић, професор Музичке академије у Београду, скупљач изворног певачког и музичког блага са Ко-

снова; Будимир Гајић, диригент хора и оркестра Дома ЈНА у Београду; др Драгослав Девин, етномузиколог, професор Факултета музичке уметности у Београду, скупљач народне музичке традиције у Драгачеву; Живојин Здравковић, диригент Београдске филхармоније; Драгољуб Јавашкић, диригент и композитор из Чачка; Дарinka Матић - Марковић, познати диригент и професор Музичке академије у Београду; Бранко В. Радичевић, књижевник из Београда; Зоран Христић, композитор из Београда; Вилибаод Чацек, музички уредник „Југотона“ из Загреба; Војислав Симић, композитор и диригент из Београда; Радмила Бакочевић, примadona Београдске опере; Жарко Петровић, композитор из Београда, и из других познатих и признатих личности као што је и светски трубац Душко Гојковић. Захваљујући таквом жирију, на Сабору нико нису побеђивали ни бели, ни црни трубаца - него музика. Проглашена победника дочекивала су овајдима. Са одлукама жирија неки се нису слагли, али велик протеста никада није било.

У заслуге за успех Сабора спадају најпознатији новинари, филмски и ТВ ствараоци, писци и публицисти. О Сабору су, поред осталих писали: Душан Савковић, Славољуб Бујић, Жика Живуловић Серафим, Живојин Здравковић, Богосав Боца Марјановић, а у новије време и Предраг Раојић („Политика“), Слободан Марковић (Либеро Марковић), Васа Туполоковић („Борба“), Антоније Бујић, Граде Петровић („Политика Експрес“), Тихомир Крstonић, Бора Комад и Ноаица Затејић („Новости“), Михаило Кабул, Мирко Бојко, Богосав-Боца Марјановић и Милица Стаматовић („Илустрована Политика“); Милан Ђоковић, Драгољуб Јовановић, Радојко Николић, Радван М. Маринковић, Милан Вукосављевић, Предраг Раојић („Чачански глас“ и „Драгачевски трубац“). Данас нема веће и значајније дневног и ревиљантног листа или часописа у нашој земљи који о Сабору не пише. А све више светског Сабора трубаца могу се прочитати и у чувеним савесним публикацијама и часописима.

Публицисти свог сањања не само се обрађивали ни о толико радио и ТВ репортери и извештаче: написали посебних репортажа, документарних и играних филмова о Сабору и трубацкама који сват радио слуша и гледа. Међу њима се истичу: Периша Борђевић, Емир Кустурица, Драгослав Девин, Крсто Шканата, Кемико Калуђерић, Јован Ристић, Радмила Трифуновић - Дилкић, Нана Замфировић, Светлана Бујић и неки наших и страних уредника. У задње време „Галксија 92“ и ТВ Чанак.

У популарност Сабора су се урадили и ликовни ствараоци. Посебно самуки вјадар Богосав Живковић из села Лескова код Степенца који Гучу и Сабору, као поклон, остави три каменних грамада са ликовима трубаца и Драгачеваца - на уласку у Гучу у парк Основне школе. Њему се придружили Јанко Брашић из Опарића, народнички нашер самоуког уредника. Као посебни гости вјеште пута су били и светски чувени сликари: Мартин Јонаш и Зузана Халулова из Ковачице, Флорика Пуја и Марија Булан из Уздина, Сава Стојковић из Сомбора и Никола други исто тако познати сликари и вајари.

Афирмација Сабора допринели су и многи пензионери, међу којима су: Момчило Тешић, Михаило Пуловић, Добрица Ерић, Милен Јововић, Јанко Вујиновић, Стојан Вујиновић из Будимпеште, Славољуб Гвозденовић из Темшавара. Савршени су имали прилике да поздраве у Гучу и чувене глумце: Миљу Алексића, Љубу Тадића, Гојка Шантића, Растка Тадића, Љубивоје Тадића, Миљана Жутића, Светлану Божковић, Раду Бурчин, Соњу Јауковић, Марка Николића... У програмима Сабора исто тако учествовали су и многи историчари, етнолози, археолози и публицисти. Сабор је као магнет снажно привлачио све врсте уметника - али само најбоље.

За ових четрдесет пет година Сабор је прошао кроз многе муке и новосте: нетрпељивост власти, економске и политичке кризе, ратове, инфлације, блокаду земље, али се није гасио. Некада је и посу-

стајао или није застајао. Ваљда зато што га је народ увек подржавао. Поред старих и упубљених трубаца народ је за Први сабор, 14. октобра 1961. година, изгласао и своје старе опанке и кошуке, а из шкрини и куфера извадио, обуо и обавио стару народну ношњу, у то време непопуларну; везене чарпеле, везене кацеље, везене кошуље, везене јаруге и антерије; ткане сукоње и кашмире. Жене су на главу ставиле жути шампира а мушкарци праве шајкаче, који су мало накривили. Сабору и гостима, поред звука труба, народ је даровао и своје старе песме и игре - своје отворено срце и пружену руку. Тако је Први сабор трубаца замрсио и чистом душом народа. Гости Сабора брзину су поздравили васкрс народне трубе. Она је у ове крајеве дошла из ослободилачких ратова у другој половини XIX века. Њих су довели илуждани ратници; ислужени трубаца и слични трубаца. У томе сведоче подробни споменици и крајпугаши на којима је украсена труба и запис о трубацу. Међу најстарије спуда они који подготво Урошу Ракићеву из Губераца, који је био војни трубац у српско-турском ратовама од 1876. до 1878. године. Ислужени трубаца и трубе нису се вратили у своја села да мирују. Укључивали су се у разне музичке саставе, код почетком XX века, нису направили и посебне оркестре. Онда су, са по пет или осам трубаца, место маршера и ириша, засвирали ситна кола и старе народне песме. Тако је труба и ушла у народ, постала народна, али прекорених није српска. Постала је најбољи и најомиленији тумач радости и туге српског народа. Између два светска рата око Гуче било је активних и по петнаест оркестра. Иначе било по такмичења, знало се да је најбољи трубац у то време био Дојчило Бујић из Миросаљца. Његова слава из Драгачева преко западне Србије стизала је све до Ниша. И поред тога за Први сабор једва смо окупили четири оркестра: Десимира Першића из Горачица, Срећко Обрадовић из Ртви. Тома Јовановић из Дљина и Драгољуб Ковачевића из Грбана. Међутим, и то је било довољно да Сабор заблеста, да се пројуче и да крене у велику мисију оживљавања српске народне трубе. На почетку је било само четири оркестра, а данас на стотине њих желе да буду виђени и чувени као такмичари на Сабору у Гучи.

На Сабору су, поред политичких партија и странка, који су хтеле да искористе његову популарност, ижуришали и они који су хтели да у њега увне разне помодне новотије и кичерије. Под њиховим тербитом Сабор се некад мало и повио, јерозно губило своје аутентичности, али се брзо опет успрвавао а се себи, као љутуре, збавио све оно што га је режело. После тога знао је да заблеста још већим сјајем и чистотом народног духа. Највеће домете Сабор је достигао кад није служио никоме изuzeв самог народа; када је био изван и изнад дневне политике.

И даље остаје социјализма, етнолозија, етномузиколозија, историо-хранија културе да истражују и закључују: Како је један локални мали Сабор трубаца на коме су учествовала само четири оркестра одржан у дубокој провинцији западне Србије, у маленој Гучи, могао постати једна од најзначајнијих народних музичких манифестација на свету? Какоје Сабор успео да Гучу убудије и све туристичке мале и каталоге широи наш планете?

Чувајмо Сабор. Ми од њега немамо ништа вредити. Сабор је постао светски, али мора остати аутентичан и наш. Његово мото и даље мора бити:

Свирај труба, свирала зајуго - за весеље и ништа друго.



ОД САБОРА ДО САБОРА

Пише: **Миљана Капларевић**

Из редовне активност Дома културе у Гучи између два Сабора издвајамо:

Саборско лето. Пратећа манифестација Сабора трубача, културно-забавно-рекреативног карактера, одвијала се од 18. јуна до 14. октобра претходне године. Кроз програм је реализовано: 14 самосталних и једна колективна ликовна изложба Удружења самоуких сликара и вајара Драгачева, уз сталну изложбу радова Драгачевске задруге жена (у мањој поставци); филмске и позоришне представе; књижевне вече; изложбе цвећа и избор најуређенијег дворишта; изложба старих јела; изложба пчеларске опреме и производа; презентација пољопривредних производа; забавно спортске утакмице и шаховске турнире; програми за децу; квиз такмичење ученика основних школа „Колико познајем Драгачево“. У сећању постелица је остао концерт фолклора и песме који су, средином јула, приредила културно-уметничка друштва „Лшигода“ из Пољске и „Гилмјотијани“ из Мексика.

ДОГОДИО СЕ САБОР

Завршни програм „Саборског лета“ назван „Догодио се Сабор“, организован је 14. октобра - на дан који је, 1961. године, означио почетак „саборске епохе“. Приређен је у част вве манифестације и поштовања према оснивачима и учесницима, који су у минуле 44 године допринели одржавању њеног стваралачког и такмичарског духа.

У програму су се, показујући трајање Сабора и саборског духа, појавили стари мајстори трубачи и трубачки подмагдлац, стари и млади певачи, играчи, Удружење самоуких сликара и вајара Драгачева и ученици Основне школе у Гучи са ликовним радовима, књижевни ствароци, фотографи... и са њима почесни узваници - оснивачки Сабора: Станојла Ђорђевић-Јовановић, Томислав Протић и Никола-Никола Стојић.

Низала су се сећања, пребирале саборске памћењиве, сачуване филмском и фотографском камером, писаном речју, сликарским потезом. Песме о Сабору казивали мали Ана и Лазар из Гуче, здравцу Желко из Чачка, играли млади Драгачевци, певали Роѓанци, Љубићани, Чачани, Гучани, свирили Јовица, Гвозден, Марко са својим беднички-

ким младим оркестром и Вељко - прва труба 44. Сабора, кога је пратио Деда и Кудељ, стари мајстор трубе Бршко Стојић, КУД „Српски јелек“ из Чачка је, поред песме, приредио и богату народну трпезу.

Био је то још један дан за незаборав у ризници саборских сећања, који ће се у будуће редовно обележавати.

ГУЧА У АРИЉУ

У Ариљу је, у сарадњи са Народном библиотеком, 24. новембра 2004. године изведен програм „Драгачево ружом ограђено“. Уз ликовну изложбу, наступ трубачког оркестра Ловице Павловића и певачких група „Драгачевке“ и „Дучалица“ су поткрепили млади оркестар „Данајела“ и КУД „Ариље“ из Ариља.

У БЕОГРАДУ

На простору Београдског сајма, 24-26. децембра 2004. у програму „Гуча у Београду“, свирили је 10 старијих и 11 младих трубачких оркестара, играла културно уметничка друштва из Мрчајеваца, Чачка и Сурдулице, певале изворне групе из Драгачева, Чачка и Мрчајеваца. Уз традиционални зов „огласи се, огласи, златна труба...“ посетиоци Сајма су три дана уживали, у истина - само делимично приказаном, саборском амбијенту.

ЛЕТОПИС

Удружење драгачевских сликара и вајара је 27. децембра 2004. обележило 30 година, изузетно плодног, постојања и рада. Тог дана је у Дому културе постављена ликовна изложба, са културно-уметничким програмом (учествовали хор „Свети Сава“ из Лучана и певачке групе из Ивањице и Косјерића). Удружење је приредило каталог у којем су приказани тридесетогодишњи развој и активности и представљени оснивачи, чланови и сарадници. Чланови Удружења - њих 47 по каталожном списку - су различитих занимања: лекари, професори, инжењери, техничари, радници, земљорадници, домаћице... које повезује љубав према уметности и лепоти и жеља да ту своју љубав и другима дарују.

Поводом јубилеја, Удружење је приредило изложбу и у Ариљу и Пожеги. У 2005. години, Удружење је добило пет нових чланова: Драгослава Илића из Негришора, Наташу и Љиљану Плећаш из Лучана, Драгану и Тајану Матовић из Чачка.

Савиндан. За свој школски празник Светог Саву, културно-уметнички програм су припремили ученици основне школе у Гучи, а драмска секција Техничке школе представу „Косово - Лазарев духовни тестамент“.

Вече фолклора. У марту 2005. у Гучи је приређен концерт народних песама и игара из Србије у извођењу КУД „Дуле Милосављевић“ из Чачка, чији је гост био КУД „Азбуковица“ из Азбуковице код Љубовије.

„Распевање Драгачево“. Смотра драгачевског народног стваралаштва, стара колико и

Сабор трубача, одржана је, 45. пут, 29. априла 2005. године, са 26 учесника. На позорници испред Дома културе, поред драгачевских трубачких оркестара, певачких група и солиста, фолклора, своје музичко умеће су показали и гости из Чачка, Пожеге, Ивањице.

Дан општине Лучани. За Дан општине Лучани, 10. јун, ученици основних и средњих школа и деца из вртића су у Гучи и Лучанима припремили пригодан културно уметнички програм. У част општинског празника, драмска секција Техничке школе, у Гучи и Лучанима, извела је Нишућеву „Протекују“, а у Лучанима је одржан и традиционални турнир у малом фудбалу.

Други Српско-баварски сабор у Минхену (организатор: Миодраг Стојановић), инспирисан је Драгачевским сабором трубача, одржан је 17-20 јуна две године. На овом такмичењу српских и немачких фолклорних група и трубачких оркестара учествовало је шест оркестара из Србије, учесника Сабора. Победничка фолклорна група, српско КУД „Југос“ из Минхена долази на 45. Драгачевски сабор трубача. Поред ових, такмичарских садржаја, на Српско-баварском сабору се приређују и други културно-уметнички програми, као и многе мале привреде и занатства из Србије и Баварске.

Библиотекачка и издавачка делатност. Библиотека Дома културе је у 2004. години прибавила 805 нових наслова, па је на крају године књижни фонд бројио 23479 примерака. Највише су се читали Љубан и Каиру“ Исидоро Бјелице, „Халпц Енд“ Мирјане Божић Мојишевић, „Игра ањела“ Љиљане Хаџовић Ђуровић, „Прозаци“ Светлана Велмар Јанковић.

У овој години библиотека наставља на бавку актуелних издања домаће и светске литературе. У фебруару 2005. представљена је књига Еве Рас „Са Евом у рај“ уз присуство ауторке.

У издавачкој делатности Дома културе, односно Центра за културу, спорт и туризам бележимо: програм и плакат Драгачевског сабора трубача, лист „Драгачевски трубач“, књига „Драгачево у прошлости и садашњости“ „Драгачево, земља трубе“.

ДОМ КУЛТУРЕ ПОСТАО ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ, СПОРТ И ТУРИЗАМ

Одлуком Скупштине општине Лучани, на седници одржаној 28. децембра 2004. године, и регистрацијом у Трговинском суду у Чачку 8. марта 2005. променом се назива и проширена делатност Дома културе у Гучи, који сада посљубе под именом Центар за културу, спорт и туризам општине Лучани „Драгачево“. Гуча. Ова установа се, поред досадашње делатности на пољу културе, бази и развојем и унапређењем спорта и туризма у општини. Једна од значајних делатности је и даље, свакако, организација Драгачевског сабора трубача.

Још једанпут „Златно туристичко срце“ Сабору трубача

Интернационални центар за савремене угоститељства и туризма SACEN-INTERNATIONAL, Савезни центар СЦГ је, у традиционалној туристичкој акцији „Бирамо најуспешније“ поделио Драгачевском сабору трубача „ЗЛАТНО ТУРИСТИЧКО СРЦЕ“ за 2004. годину - признање за најуспешнију туристичку манифестацију у тој години.

Сабору трубача је ово друго признање те врсте - по оцени SACEN-а у 1997. године је био наша најбоља туристичка манифестација.



РАЗВОЈНА ПОЛИТИКА ДРАГАЧЕВА

Усвојени документат „Стратегија развоја општине Лучани“ (у даљем тексту Стратегија) дубиозно исказује стање, циљеве и задатке развоја политике по областима:

1. Природни ресурси и просторно планирање,
2. Привреда и комунална инфраструктура,
3. Пољопривреда и развој села,
4. Индустрија,
5. Предузетништво и услужне делатности,
6. Предшколско, основно и средње образовање,
7. Здравство,
8. Култура,
9. Спорт и рекреација и
10. Туризам.

Индустрија, пољопривреда и туризам представљају приоритете планирања и програмирања, јер од њихових производних ефеката, новим материјалним вредности зависи, не само њихова проширена репродукција, већ и репродуковане целокупне друштвене надргаде (образовање, културе, здравства, спорта и рекреације). Међутим, за све ове друштвене делатности намеће се проблем негативог природног прираштаја.

Завод за заштиту здравља у Чачку (види приложени статистички приказ са коментаром), поред осталог, указује на два забрињавајућа податка. Прво, број становника општине 1985. износио је 29.300, а до 2003. тај број се смањило на 24.614. Друго, стопа прирашћог прираштаја као негативан израз појављује се први пут 1987. у износу од -1,56. Уз извесно колебање, али са тенденцијом нежељеног раста, до 2003. године негативна стопа природног прираштаја нарасла је на алармантних -8,37. Завод посебну пажњу скреће на податак да је само за годину дана удвостручена негативна стопа раста - разлика између броја новорођених и умрлих на 1000 становника 2002. када је стопа прираштаја износила -4, у 2003. досегла је на -8,35 са тенденцијом нежељеног кретања. Но, када се ова појава сагледа у односу на урбана и рурална насеља, долази се до закључка да је село угрожено. Младих је све мање, а старачких домаћинстава све више.

Свим друштвеним чињеницама поставља се питање: шта чинити, па да се не само заустави негативан прираштај становништва, већ да се ова појава доведе у обрнут однос?

Предлажемо:

1. На нивоу државе формирати министарство за популациону политику;
2. Законом изједначити права запослене жене и незапослених са малом децом у изражавању стимулisanje породица са више од двоје деце.
3. Локална самоуправа и привредне организације додатним мерама ће олакшавати подизање мале деце, уз подстицање младих брачних парова на стварање вишечлане породице.

- Формирати фонд за свако треће и наредно дете;
- На нивоу општине оформити саветовалиште за мајку и дете;
- Обезбедити запошљавање младих брачних парова и потребних стамбених услова.
- 4. Средства јавног информисања да установе сталну рубрику за област природног прираштаја.

ИНДУСТРИЈСКИ РАЗВОЈ

Према Стратегији пословање индустријских предузећа условљено је економским потенцијалима, производним програмима, тржиштем, улагањем у развој и савремену технологију и конкурентношћу на домаћем и светском тржишту. Стога су значајни предузетни кораци да се измени модел приватизације и са аукцијског пређе на тендер, који обезбеђује значајно улагање у производњу и развој и сигурни социјални програм.

КОМУНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА

Развој инфраструктуре заснива се на међусобном усаглашавању приоритета са републичким и регионалним плановима. С обзиром да је комунална инфраструктура од непроцењивог значаја за укупан живот становништва, то ће се у складу са Стратегијом, брижљиво унапређивати путна мрежа, водоснабдевање, уз одвођење отпадних вода, рационализацију система грејања и гасификације, даље унапређивање електроенергетске инфраструктуре и телекомуникација, заштите животне средине и екологије у целини.

ПОЉОПРИВРЕДА

У сарадњи са ресорним министарством, осмишљање улагање (кредитирање и други облици стимулisanje пољопривредне производње) условљава присуством младих снага, које могу обезбедити континуиран производни рад.

Нужно је стимулирати пољопривредне техничаре, оне који остају у селу, уз посебну обуку за производњу хране за тржиште и паковање пољопривредних производа у складу са стандардима високоразвијених пољопривредних земаља.

Пуна пажња посветиће се подизању преживачких погона и складишта за ратарске, воћарске, сточарске и повртарске производе у складу са Стратегијом.


ОБРАЗОВАЊЕ

Постојећа мрежа основних школа и физички одвојених одељења у догледно време ће се менати.

Намеће се потреба за већим улагањем локалних средстава у услове савремене наставе и других облика рада са ученицима као и побољшавање материјалног положаја просветних радника.


При планирању и организовању рада школа, већа пажња ће се посветити јачању утицаја школе као културног центра друштвене средине, организовању друштвено-корисног рада и развоју ђачког задругарства.

Увођењем наставе и практичног рада из пољопривреде у VII и VIII разред сеоских основних школа, поред осталог, допринеће се задржавању младих у селу, али уз обезбеђивање одговарајућих услова за то.



**ZAVOD ZA ZAŠTITU ZDRAVLJA
ČAČAK**

**ZAVOD ZA ZAŠTITU ZDRAVLJA
ČAČAK**



32000 Čačak, Dr. Dragiša Mišević 25
 Tel: *381 32 225 019
 Fax: *381 32 225 019
 E-mail: zavodcacak@ptt.yu
 Broj šifra računa: 840-243667-22

Broj: 57
 Datum: 08.07.2005.god.

OPŠTINA LUČANI
 ZA VD NAČELNIKA OPŠTINSKE UPRAVE
 LUČANI

Pozmatrojačji period 1993–2003 godine na teritoriji opštine Lučani prirodni priraštaј jе konstantno negativan. U periodu 1993–2000 godine pokazivao je blagi porast od – 178 do – 165 de bi u 2003. godini pad iznosio – 206. Ove brojke se odnose na apsolutne brojeve.

Praćeno stopom prirodnoг priraštaјa (razlika između broја živorodnih i umrlih na 1000 stanovnika određene teritorije za jednu kalendarsku godinu) ona je od – 4,53 u 2000. god. porasta na – 8,37 u 2003. godini.

Prirodni priraštaј je jedan od socio-ekonomskih pokazateļa za zdravstvenog stanja stanovništva i jedna od karakterističnа zemalja u razvoju tj. u tranziciji (u koje spada i našа zemļa) јe tzv. "fenomen makaza" gde natalitet pada a mortalitet raste.

Za eventualno povećanje prirodnoг priraštaјa ne može se posmatrati samo zdravstveni sektor već celokupna socijalna politika i različite strukture društva (socijalni radnici, obrazovanje, celokupno društvo) u okviru multisektorske saradnje moraju biti uključene. Takođe lokalne strukture se moraju angažovati na svom nivou i u okviru globalne nacionalne politike stvarati odgovarajuće programe za povećanje prirodnoг priraštaјa.



У заједници са другим општинама Моравичког округа инсистирати да Министарство за просвету и спорт Србије убрзани приступи формирању стручно-педагошке службе, која ће, поред осталог, допринијети унапређења васпитно-образовног рада и контролирати остваривање циљева и задатака образовања, а посебно, у сарадњи са субјектима локалне средине, јачану васпитне функције и основних и средњих школа. Инсистира се и на доношењу закона који ће омогућити енергичнију борбу против свих виновника инцидентних ситуација и других криминалних појава у школама, а нарочито против свих који дрогом, пушењем и алкохом угрожавају развој психо-физички здравог подмлатка нашег друштва.

Неопходно је едуковати ученика за снажење у све развијенијем саобраћају. На нивоу општине формираће се просветни савет, који ће чинити представници школе, родитеља и локалне самоуправе.

СРЕДЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ

Постојећа средња школа са одељењем у Лучанима, која је добро организована, прилагођавање се текућим променама, које ће настати смањивањем броја ученика и друштвеним потребама. Поред осталог, у складу са дефинисаном полупривредном политиком, успоставиће се одговарајућа сарадња са Пољопривредном школом у Пожеги и Агронском факултетом у Чачку.

ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ

Постојећу организацију предшколске установе Лучани-Чачак постепено проширивати у Котражу, Вичу, Каону и Горачиће.

ЗДРАВСТВО

Приоритетни задаци општине ради ефикасније здравствене заштите становништва дефинисани Стратегијом своде се на:

1. Чување и унапређење здравља, откривање и сузбијање фактора ризика и стицање знања и навика о здравом начину живота;

2. Рано откривање и сузбијање болести;
3. Правовремена дијагностика, лечење, рехабилитација и здравствена нега оболелих и повређених;

4. Обезбеђивање информација потребних становништву и појединцу за одговорно поступање и остварење права на здравље;

5. Остваривање сарадничких односа са свим релевантним друштвеним чиниоцима у циљу сузбијања свих облика зависности од алкохола, пушења и дроге.

КУЛТУРА

Центар за културу, спорт и туризам општине Лучани „Драгачево“ са седиштем у Гучи од 2004. када је основан одлуком Скупштине општине Лучани, носилац је свих активности које су биле у надлежности Дома културе:

- презентација уметничких остварења почев од позоришних представа, концерата, фолклора, књижевних вечери до разних програма обележавања значајних датума и празника;

- Организација Драгачевског савора трубаца уз непрестано унапређевање садржаја у настојању да ова манифестација у догледно време добије светски карактер;

- унапређевање манифестација, које већ имају традиционални карактер: „Распевано Драгачево“, „Саборско лето“ и „Сабор тјакња“ (са Драгачевском задругом из Доњег Дубца);

- ширење делатности библиотека и даље неговање издавачке делатности у чему је Драгачево већ дуже време препознатљиво.

Дом културе у Лучанима делује под покровитељством „МБ Наменска“ са садржајима сличним Центру у Гучи. Намеће се потреба функционалног повезивања овог дома са Центром у Гучи.

СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА

Основни задатак Спортског савеза општине са фудбалским савезом, одбојка-

шким савезом и осталим члановима Савеза (Кошаркашки клуб, Клуб борилачких вештина, Карате клуб и шаховски клубови у Гучи и Лучанима и Смуцарски клуб) је ширење масовне физичке културе.

Значајна је и обавеза стимулисања младих спортиста да постижу и надпросечне резултате, а на основама остварења у фудбалу и одбојци.

Од општих циљева и задатака у области спорта и рекреације Стратегијом су дефинисани:

- усавршавање стручних кадрова,
- финансирање спорта и рекреације и развој такмичарског и масовних спорта.

ТУРИЗАМ

Развој туризма у Драгачеву, као посебне привредне гране, већ дуже време је у израженој међузависности са другим привредним организацијама, спортом и рекреацијом, културом, а посебно са Драгачевске трубаца.

Да би туристичка организација могла одговорити на све изазове које развојна политика намеће, поред осталих предвиђених мера, извршиће се: избор и осposобавање кадрова који располажу широм културом и знањем бар једног од страних језика (француски, немачки, руски и енглески).

Даљи рад на реализацији задатака Стратегије планираће се и организovati ангажовањем и експерата по областима (по рођењу Драгачевци):

- за полупривреду: др Зоран Бројић,
- за сточарство: др Миладин Радовановић,
- за културу: др Станоје Ивановић,
- за географију: др Петар Радичевић,
- за индустрију: др Ратко Узумовић, др Милић Бекић и др Радош Миловановић,
- за здравство: др Зоран Славковић,
- за образовање: др Бранко Ковачевић и
- за спорт и рекреацију: др Срећко Јовановић.

**ПРИРОДНО КРЕТАЊЕ СТАНОВНИШТВА НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ
ЛУЧАНИ**

Године	Број стан.	Рођени						Умрли						Природни прираштај	
		Живорођени		Мртворођени		уз стр. помоћ		Укупно		Од којих		Број	Стопа		
		Број	Стопа	Број	Стопа	Број	%	Број	Стопа	Број	Стопа				
1985.	29300	325	11,0	-	-	322	99,00	362	12,3	3	6,1	-37	-		
1986.	29300	286	9,76	-	-	282	98,6	318	10,85	1	3,49	-32	-		
1987.	29300	295	10,07	-	-	293	99,32	341	11,64	3	8,80	-46	-1,56		
1988.	29300	284	9,71	-	-	279	98,24	323	11,02	1	3,52	-39	-1,33		
1989.	29300	262	8,94	1	3,82	262	99,62	386	13,17	3	11,95	-124	-4,23		
1990.	29300	275	9,39	1	3,64	276	100,0	343	11,71	5	18,18	-38	-2,32		
1991.	28700	291	10,14	-	-	288	98,97	325	11,32	2	6,87	-34	-1,18		
1992.	27167	215	7,91	-	-	212	98,60	333	12,26	1	4,65	-118	-4,34		
1993.	27167	254	9,35	3	11,8	264	100	377	13,88	-	-	-123	-4,53		
1994.	26900	217	8,07	3	13,83	218	99,09	341	12,86	-	-	-124	-4,61		
1995.	26800	242	9,03	-	-	239	98,76	374	13,96	-	-	-132	-4,93		
1996.	26700	243	9,10	1	4,11	242	99,18	364	13,63	1	4,11	-121	-4,53		
1997.	26700	210	7,86	-	-	210	100,0	363	13,59	1	4,76	-163	-6,73		
1998.	26700	207	7,75	-	-	207	100,0	360	13,48	-	-	-153	-5,73		
1999.	26700	181	6,8	-	-	181	100,0	339	12,7	-	-	-158	-5,9		
2000.	26700	159	6,0	1	6,3	160	100,0	324	12,1	-	-	-165	-6,2		
2001.	26700	198	7,4	-	-	197	99,5	287	10,7	-	-	-89	-3,3		
2002.	26700	219	8,5	4	18,3	218	99,6	325	12,6	1	4,6	-106	-4,1		
2003.	24614	180	7,31	2	11,11	182	100,0	386	15,7	3	7,7	-206	-8,37		
2004.															
2005.															





ОРГАНИЗАТОРИ:

Центар за културу, спорт и туризам општина Лучани
„ДРАГАЧЕВО“ Гуча
Месна заједница Гуча

ПОКРОВИТЕЉИ 45 ДРАГАЧЕВСКОГ САБОРА ТРУБАЧА:

Влада Републике Србије
Скупштина општине Лучани

СТАЛНИ ДАРОДАВЦИ:

„Илустрована политика“ – Београд
„Вечерње новости“ – Београд
„Политика“ – Београд
„Застава оружје“ – Крагујевац
Компанија „Слобода“ АД Чачак
„Eki transfers Western Union“ – Београд
IP „Blic press“ ДОО – Београд

СВИМ УЧЕСНИЦИМА У ПРОГРАМУ И ПОСЕТИОЦИМА САБОРА
ЖЕЛЕ ПРИЈАТАН БОРАВАК У ГУЧИ





Zastava
a r m s

Zastava oružje DP

34000 Kragujevac, Trg topolivaca 4,
Srbija i Crna Gora
Tel.: 034 336 077 Fax 034 323 683
E-mail: zastavanp@ptt.yu
web site www.zastava-arms.co.yu

**ГЕНЕРАЛНИ ПОКРОВИТЕЉ
НАРОДНОГ ВИШЕБОЈА НА 45.
САБОРУ ТРУБАЧА**

ПОЛИТИКЈА

ПОКРОВИТЕЉ

ДОДЕЉУЈЕ НАГРАДУ
ЗЛАТНА ЈАБУКА
ЗА ИЗВОРНОСТ

ОРКЕСТРУ КОЈИ ЈЕ
ПО ОЦЕНИ СТРУЧНОГ
ЖИРИЈА НАЈИЗВОРНИЈЕ
СВИРАО НА САБОРУ
ТРУБАЧА У ГУЧИ



СТЈЛНИ
ПОКРОВИТЕЉ
ДРЈАГЈЕВСКОГ
СЈБОРЈ
ТРУБЈЧЈ
У ГУЧН

ДОДЕЉУЈЕ ТРУБУ
ПОБЕДНИКУ
ДРЈАГЈЕВСКОГ СЈБОРЈ

И БУБЉЉ
НАЈБОЉЕШТ
ОРКЕСТРУ
СЈБОРЈ ТРУБЈЧЈ
ПО ОДЛУЦИ
ЖИРИЈЈ



Sloboda



ЖЕЛИМО ВАМ
ПРИЈАТАН БОРАВАК
НА САБОРУ ТРУБАЧА
У ГУЧИ



ВУЈО БЈЕЛОКАМЕНАЦ

Био је из Бијелог Камена, тада засеока Котраже.

Предводио је двадесетак устаника из свог села, постављао заседе Турцима на путу који је од Чачка водио ка Јавору и Сјеници.

Најпре је 1804. године био под командом нахијског кнеза Ристивоја из Миросаљца. Када су Турци прогнани из Драгачева, уредио је шанчеве у Радаљеву и око цркве Светог пророка Илије на Градини између Радаљева и Трешњевице и чувао их. Јуначки се борио крајем марта 1806. управо код тих шанчева када су устаници потучени од војске Сулејманпаше Скопљака и претрпели осетне губитке. Пошто су погинули кнез Ристивоје и буљаша Дмитар из Вирова, ставио се под команду Проте Гучанина. И сам је имао некаку командну функцију, али није утврђено коју. Јуначио је у бојевима на Лопашу (1806), код Ужица и у Старом Влаху.

Устанике је окупио и на почетку Другог српског устанка.

У време битке на Чачку, да би олакшали опсаду овог града, Турци су упутили један свој одред у Драгачево ради пљачке и уништавања устаника. Овим одредом командовао је Кара-Мустафа. На прилазу Котражи, Вујо Бјелокаменац је, у заседи потукао Турке, лично убио Кара-Мустафу, одсекао му главу и послао је на брдо Љубић код Чачка, Милошу Обреновићу.

Овај бој, у Котражи, одиграо се 5. јуна 1815.

Бјелокаменац је Турке тукао и када су се они, после пораза у Ртарима, повлачили према Јавору и Сјеници.

Умро је 1871. године, 11. фебруара. Споменик му је на Милинковића гробљу у Котражи, подигао син Милутин Вујовић.

При прослави педесете годишнице Другог устанка добио је Таковски крст са дипломом у знак признања за учешће у том догађају.

И ПУШКА И ПЕРО

На Илића-Јовичића гробљу у Грабу у споменик од пешчара је уклесано: „МИХАИЛО ОБРЕНОВИЋ III по милости божијој и вољи народа књаз србски Ристу Јовичићу а из села Граба у окружју чачанском уважавајући заслуге које сте учинили Србији“ године 1815. учествоваши у рату за ослобођење отечества под предводителством мога оца блаженопочившег књаза Милоша подарили смо вам за знак отликовања крст таковски кои ћете на тробојној јапантјки са леве стране на прсима носити“. Следи датум: 23. мај 1865.

Само је овом драгачевском устанику уписано оно што и на повељи-споменици која је пратила Таковски крст, ручен поводом педесете годишнице Другог српског устанка. Никома више у овом делу Србије. Тако су одлучили потомци, а заборавили су да је њихов умни предак Ристо Јовичић војевао и у Крађорђевом устанку, од његовог почетка, као шеснаестогодишњи младић.

Ристо Јовичић рођен је 1788. Један је од првих писмених људи у Грабу - да чита и пише научно је у неком од оварско-кабларских манастира, у који је пешице одлазио. Међу прима је 1804. године ступио у хајдучку устаничку јединицу бимбаше Новака Бошковића - Петковића из Горачића, који га је ценио као писменог човека. Носио је пушку, али је углавном био писар. Ово ће бити и код капетана Максима Јанковића из Зеока у Другом српском устанку, И после те војне је уважаван као уман човек, који је пљени поштењем и разборитошћу. Никада није истицао своје заслуге отечеству. И данас се у Грабу о њему ово прича: пред смрт, пушећи чибук, сатима је усамљен седео поред проћевља у кући и ћутао. Колико се зна, одбијао је да буде општински часник.

Умро је, у дубокој старости, 1878. године.

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ЛУЧАНИ, МЕСНА ЗАЈЕДНИЦА ГУЧА, ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ, СПОРТ И ТУРИЗАМ ОПШТИНЕ ЛУЧАНИ „ДРАГАЧЕВО“ ГУЧА И САБОР ТРУБАЧА



ЖЕЛЕ

СВИМ УЧЕСНИЦИМА У ПРОГРАМУ И ПОСЕТИОЦИМА
45. ДРАГАЧЕВСКОГ САБОРА
ПРИЈАТАН БОРАВАК У ДРАГАЧЕВУ



БОЈ У РТАРИМА

После окршаја на Љубићу, Турци су били принуђени да се ујурбано извлаче из Чачка. Из њиховог ропства побегла је Танкосава Јанковић, супруга Рисимова, и дојавила Милошу Обреновићу шта су Турци намерили.

У савануе 29. маја 1815. године Турци су се упутили према Драгачеву. Милоша Обреновића је о томе обавестио и чачански кнез Петар Нешковић.

Једна мања устаничка јединица, под командом Максима Јанковића из Зеока, већ је била упућена у Драгачев. Она је направила заседу на потесу Плочу, у планини Јелици, на путу изнад Лознице. Надомости Турци су нанели губитке Јанковићевој јединици, а умало и он да погине. Турска колона наставила је марш, прешла реке Драгачицу и Бјелицу и кренула ка Котражи. Неочекивано је упала у заседу у клисури-теснацу Рханске реке на аулазу у село Рти, испод Славковића. Заседу су поставили устаници из Ртију и суседних села. Турци су се најпре зауставили, потом покушали да се пробiju, али су потпуно разбијени. Мало је ко од њих сачувао главу. Од устаника тешко је рањен Ђоко Ковачевић из Ртију, који ране није преболео. Сачувањен је на потесу Гај.

Главнина турске војске крета се придворичким путем према Ртарима и Марковици. Са својом четом сачекао их је Аврам Лукић из Рајца. Турци су дејствовали и из топова. У међувремену, кренувши са нешто закашњења, пристигао је и Милош Обреновић са војводом Милићем Дринчићем и кнезом Јованом Добрачом. Устаничке снаге жељне освете за губитке претрпљене на Љубићу, почеле су да опкољавају Турке. Плашећи се да ће бити уништени, Турци су остављали све - топове, шаторе, робље, жене, стоку... и бежали. У општем метежу Мехмед-бега убио је Рака Левајац из Доње Горевнице.



Клисура у Ртима где су Турци потучени

Група Хусеин-паше Враначића пробила се до Тијања. Ту их је са храбрим Драгачевцима, разбио Јанко Михаиловић Молер, устанички старешина из Негришора, посекавши и њиховог команданта. Мања група Турака пробила се према Доњој Краварици водећи из Чачка као таце, Аксентија Милadiniћина, кнеза Београдске нахије, и Ђока Протића, војводу из Гуче. Милadiniћ је успео да побегне и пребаци се код свог шурака Илије Јоковића у Лисицама, а Протића су Турци код Сјенице, на реци Вапи, посекили.

По сећању Милоша Обреновића, устаници су у Ртарима Турке секли и убијали „кроз читавих шест саката“. Обузети страхом, Турци су бежали у највећем нeredу. Да би лакше трчали, са себе су свд скадили. Многи су били само у гаџама. Вук Караџић је забележио: „Који србин нигде Турчина није убио, тај га је дан могао убити, Турци су се тако били збунили, да се већ нису ни бранили, него су бежали који је мога, а који нису могли бежати, они су падали по путу и око пута... Ту је по један Србин у стотине Турака улазио, те Турско робље ватао и изводио“. Разбијена турска војска гоњена је од Моравице, а потом су их тукли устаници Максима Рашковића из Шитковца и Јована Мићића са Златибора.

Турци су у Ртарима, уопште у Драгачеву, претрпели страховит пораз. Од око 10.000, колико их је кренуло из Чачка, до Сјенице се пробило само 300! Према неким изворима, у Ртарима их је јоко 1.000 их је погинуло. Изгубили су и два топа, 30 шатора, много борбених барјака, коња, пушака, муниције, јатагана.

У писму проти Матији Ненадовићу војвода Патар Николајевић Молер јављао је: „Многo от Србије 29 маја случившија са Чачку. Ђаја-паша и везиор, Скопљакoв син, и 7.000 Турака скончалo се са свим, само до 300 утекло... Овај Ђаја-паша Скопљакoв је, и он је изашао из Београда да најбољу војску изведе, и што тамо накупио, и са свим пропала надежда Сулејман-пашина.“

„Док је трајао бој у Ртарима, код Којиће, заселак Зеока, пробијала се мања турска јединица. Мештани су их оборили с коња, побио их пушакa и секли јатаганима. Тај потес, на коме су оборени, данас сви називају Обор. У Зеоке је, по повратку од Моравице, са Хаџиџијиног брда између Радаљева и Прилика, стигао и Милош Обреновић водећи 30 заробљених Турака. Шта се потом збило, каже епика:

„Кад се српска искупила војска,
дovedоше дeвeдeт рoбa
и тридeсeт живијех Турака,
дoвeдoшe у сeлo Којићe,
свe гoспoдaр исијечe Туркe...“

Са разбијеним Ртцима и жене су се обрачунавале. У Краварици, неки усамљени Турчин, глдан, рашо је у турску кућу и нашао неку бабу. Тражио је да му да нешто да једе. Баба му је повикала: „Баци, Турчине, оруже! Када је послушао, баба је узела његову кубуру и убила га. У Крстацу је Станислава Јелачић, старија жена из Гуче (не зна се како се ту задржала, да ли код родбине или је одбегла робња?) отимала оруђе од Турака и давала га устаницима...“

Битка на Чачку, са бојевима на Љубићу и у Ртарима, била је пресудна за исход Другог српског устанка.

КАПЕТАН СИМО РАДОВИЋ

У мермерну плочу код цркве у Каони уклесано је: „Зде почивае раб божи Симо Радовић из села Каоне во ес[т] Преложник ове[ј] цркве 550 гроша. Децембра 1845“. Са њим је била задулжбина овог храма кнегиня Неранца из Властелина, која се упокојила у Господу 1829. године.

Никакве друге заслуге, до ктиторство цркве, непознати клесар споменика неправедно није признао Симу Радовићу, а он је био знаменити човек свoga доба.

Рођен је у Каони 1770. године у угледној породици.

У устаничкој 1804. години придружио се брату, хајдукoм харамбаша Милићу Радовићу. Заједо су се тукли против Турака. Брату је, забележили су историчари, био „десна рука“. Када је Милић устоличен за војводу, он је постао булбуша (четовођа).

Након слома устанка, војвода Милић наставио је да хадукује, а Симо је остао са народом да га штити излажући и свој живот опасности.

Почетком 1815. године поручио му је Милош Обреновић:

„Коња добро храни, опанке добро опути и за све да си спреман!

И, био је спреман. Није учествовао у Боју на Љубићу 1815. године, али је у 27 саборца на планини Јелици сачекао Милоша Обреновића и предао му пет товара барута који је 1813. године сакрио од Турака (које гме по буманду). Потом је, под Обреновићевом командом, јуначки у боју у Ртарима (Драгачеву), у коме су Турци жестоко потучени.

Ценећи његове заслуге, књаз Милош га је 15. јуна 1815. поставио, са чином капетана, за старешину девет драгачевских села: Губереваца, Живице, Виче, Милатовића, Брезовица, Каоне, Дубца, Лука и Осонице. Дао му је „попуну власт“.

Ипак, Симо Радовић се касније супротставио Милошу Обреновићу, па је падао у немилост.

Умро је у децембру 1845. године.

СПОМЕНИК ПОСЛЕ 133 ГОДИНЕ

Водећи га са собом при повлачењу из Чачка 1815. године Турци су на реци Вапи код Сјенице побили Карађорђевог војводу Ђорђа Ђока Протића. Он је син Милутина Илића-Проте Гучанина, војног заповедника Драгачева од 1804. године.

Протић је вероватно сачуван на месту погибије.

Споменик му је подигнут, на породичном имању, 183 године после погибије! Клесали су га вајар и песник Никола-Никола Стојић и каменорезац Витомир Виторовић.



КАМЕНЕ КЊИГЕ

Овај Биљег удари Јован Милосављевић из пуџова Отцу својему МИЛОСАВУ ЈАФИ-МОВИЋУ храбром србину које за вјеру и отечујство јуначки борећи се с Турцима на битку јоначку погинуо 1815. љета Август[а] 5 : Д[и]е[њ].

Спомен обновише Ранко Поповић кмет с[ела] Дучаловића и председник општин[е] дучаловачке Драгутин Обрадовић 1932. г[одине].

Марковица, крајпуташ

Овде почива раб божи Јанко Тајсић поживи 60 љета престависе 1834.

Писа Богосав.

Пухово, гробље

1836.

Здје положено ест тело бл[а]женопочившег раба Божијег Вилгипа Тајсића [из Пухова] бившег члена високог славног правителног књажевског Совјета роди се [ле]та[ма] 1770-г и поживи 65 г. престаи се [месеца] марта 30 ден 1836-го лета.

(Споменик се налазио у порти цркве у Чачку, али је нестао пре неколико година).

Овде почива раб божи Богђи Комадина из села Лисе поживе 60 Г[одина] [умре] лета 21 Но[вембра] 1840 [ле]та[ма] а кметовао е 36 [ле]та[ма]

Лиса, Комадине

Зде почи[вае]т раб божи Максим Јанковић капелтан а бивши на Драгачево живи лета 63 [умре] 1840.

Зеоке, гробље

Овде почивае[т] Тело раба Божијег Гаврила ружића отац немало ружића преставиосе



72 лета гаврילו у негришорима умре 1843.

Негришори, гробље

Овде почива ИЛИЈА ЈОКОВИЋ ж[итељ] села Лисица ж[иви] 76 Годи-на чесно и поштно и отавио добра своим синовима а Умре 21 Априла 1845 године.

Овај спомен плати Јован отцу свом.

Лисице, гробље

Овде почива Раб Божи ЂОРЂЕ Веселиновић [из Горачића] кои поживи 60 : а умре 27 м[арта] 1846.

Бог да му душу прости.

1816.

Када е на Чачку народна слава синула и Србија са себе ланац скинула и њајпашиња сила покисла и Србија Турке потисла тада е покоји Ђорђе допао о[д] турски[х] пушачка седам рана а помену га каменорезац Димитар и Лазар синови его своим трудом 1867.

(Битка на Чачку погрешно је датована: во-дина се 1815, а не 1816. године)

Гуча, Музеј надгробних споменика и крајпуташа

Под овим мрамором почива раб Божи [Го-сподин] Милован Недељковић мајор и царско-турског ордена кавалер. Он је 40 година као срески старешина у Драгачеву превителствовао и отечество своје вјерно и безпорочно послужио и после као пензионирани мајор у 65 години старости своје у вјечност престаи се 4 фебруара 1855 год[ине]

Вјечна му памт.

Настојањем намесника Драгачевог Г[осподина] Аксентија Протића.

Прилипац, црква

Овде почива раб Божи Луко Ерић житељ гучки поживи 80 [година] умро 15 априла 1856. Г.

Овај спомен подижему унук Милија. Гуча, Гротница

Овде почива Раб Божи ЈОВАН ВУЈЧИЋ житељ и бивши кмет овог села Губереваца кор је кнез Милош Обреновић И обдарио ТАКОВСКИМ КРСТОМ за храброст... кои често поживи 70 година а престаи се 14 јануара 1867 г[одине].

Бог да му душу прости.

Овај му знак подигоше његови унци Радомир и Владимир.

Губереви, Главница

У овом гробу почива тело МИЛИВОЈА Ш. ЈОВАНОВИЋА родом из старе Србије село Сугубине. Побегаво је од Турског сабиља са 9 синова и три ћерке и 9 брата. Са Марком и Милованом чим је Карађорђе подигао устанак он се придружио с њим до Милоша и ратоване продужио са Милошем. За војничке врлине одликован је Таковским крстом под владом Књаза Михаила Обреновића. Поживио 80 година А умро 1870 год.

Овај споменик подигоше му унук Вилиман сна Лепосава праунука Зорка и Беле пчеле Миломир, Славољуб и Светомир

Дучаловићи, Пауновића гробље



Овде почива раб божи ВУКО-САВ Милинковић житељ: села Котраже, кои често поживи 97 Годи-на а престаиве у вечност 11. Фебру-ара 1871. год.

Бог да му душу прости. Овај знак подиже његов син Милу-тин Вујовић.

(Ово је гласовити јунак Вујо Бјелокаменац.)

Котража, Милинковићи

Пред овим каменом почивају земни остаци блаженпоукоеног

МИЈАИЛА КОВАЧЕВИЋА из Граба бившег кмета и председника општине Рогачке поживе 90 година умро 30 августа 1874 године.

(Био је добитник Таковског крста).

Граб, Илића-Јовичића гробље

Спомен овај показује МИЛОВАНА Радоњића из Рогаче кои је сваком Србину и Србском сину душевно пријатељ био и чесно поживио 105. Година. Престаиве у вечност 14. јануара 1900. Г[одине].

Бог да му душу прости.

Спомен овај подиже благодарни син Светозар.

Рогача, Црквиња

Текстови о Другом устанку: Нике-Никола СТОЈИЋ, Радован М. МАРИНКОВИЋ Зоран МАРИНКОВИЋ

ДВЕ КЊИГЕ

Издавачка кућа графика Јуреш у Чачку објавила је прошле године две књиге посвећене учеству Драгачеваца у Првом српском устанку, Хаџи-Проданој Буни и Другом српском устанку. Једна је монографска, друга песничка.

Монографију „Драгачеви под барјаком војда Карађорђа и Милоша Обреновића“ потписује Нике – Никола Стојић, Радован М. Маринковић и Зоран Маринковић. Другу, насловљену са „Карађорђуше“ – Стојић и Радован М. Маринковић.



ДА СЕ РАЗВЕДРЕ ЛИЦА

На нашем сабору одржава се и такмичење здравичара. Без здравица не може ни наш лист. Ево неких из бележнице Радована М. Маринковића и – победничке са прошлогодишњег сабора

КОСАЧКА

Први откос - по ракију,
после нека сви попију!
Здрав си ми, козбаша,
дико наша,
пуна ти је чаша,
лепа ти је снаша,
још лепша ако буде наша!
Други откос - по ракију,
после нека сви попију!
Здрав си, Млађене, наш козбаша,
Ти си, само си ти
дика наша!
Здрав си!
Ђе ти је чаша?
Коса ти не била суволома,
све ти певало усред дома!
Родило ти све
што треба да се рађа,
веселило ти се све
што треба да се весели!
Накрени ту вучију,
свима наспи ракију,
не прескачи чашу ичију!
Нећемо више до ужине пити,
морамо ову ливаду покосити.
После ћемо пити!

КОД ЛАМПЕКА

Нека се чује моја здравица
да нам разведри лица!

Живела комшијина снашница!

Кад пође на бунар,
нека јој се подигне суњица!
Потражићу је на бунару,
оставићу ону моју стару:
нека музе краве
-да деџица имају дочека!
А ја ћу понајлак око бунара
да комшијина снашница има себи пара.
После ћу опет код лампека
тражити болном срцу лека!
Окулисмо се
да нас окрели мученица
пре него што је прогута капалица.
Тако је код нас Срба:
печен кромпир у рауни,
уз сир, парадајз и паприку.
Само нека су тањир пуни,
свакоме од нас,
за ову прилику.

Коме ћу наздравити,
не мора пити!
А ми, мој домаћине,



пићемо мученицу и ја и ти.
Пити!
Пити!
Пити!

КУМОВСКА

Ко не уме да разуме,
нека узме памет у ме!
Нека ти, куме,
роди жена и роди земља!
Да имаш порода и рода,
дабога!
Ни у колевци,
ни у штали
да ти ништа не фали!

Ко не уме да разуме,
нека узме памет у ме!
Куме,
у колевци ти цвет,
у њиви и воћњаку,
у тору и бору
- берихет!

Казивала:
Борика ГЛAVOЊИЋ
(Граб, 1911 - Атеница, 1982)

ЗДРАВИЦА У ГУЧИ

Било је то од давнина,
од када постоји ракије и вина -
здравица је упућивана присутнима,
а преносила се са оца на сина.

И мој отац је ракију пио,
али није бекрија био,
пре попијене чашице,
присутнима је упућивао здравице.

Крстио се у име Оца и Сина,
уз најлепше жеље овако:
благосиља домаћина -
ЗДРАВ МИ БИО, ДОМАЋИНЕ,
Уз ову прву чашичу
нека Бог укабули здравицу,
Нека ти се испуне све жеље -
у кући ти били радост и весеље,
нека ти у кући влада слога
и вера у Бога.

Нека ти деца и унучад буду праве дике,
али да имају и равне носике.
Њиве орали, ливаде косили
с њима се родитељи поносили.

Кћерке на време удавао, синове женио.
Бог ти дао све што пожелео.
Све ти било срећно и честито,
нека ти рађају воћњаци, виногради и жито.

Нека ти је здрава породица цела,
имао доста оваца, новаца и пчела.
Никада не знао шта је штета -
нека су ти пуни торови, оборни, амбари
и бурета.

Свака година нека ти буде родна,
а по жељи и жена плодна.
Високо ти кућно шљеме
и породично племе!

ПОШТО СЕ ОВЕ ГОДИНЕ обележава
двестогодишњица
од Првог српског устанка
када се Србија
ослободи од Турака,
тај догађај велика је важност
кад Србија поврати државност
у двехиљаде и четвртм лету
на највећем сабору на свету,
дугујем у здравици коју казујем
у ове саборске дане поменем
наше храбре великане.
ЗДРАВИЦА ЈЕ традиција стара,
поменућу српског господара:
и Крушевца, српску престоницу,
где је Лазар одржао здравицу.
Тад се Милош зарече Лазару
да ће турском докати цару.

Зато уз ову буклију пића
помињем Обилића,
Девет Југовића,
Југ Богдана и Страхињић Бана,
то су храбре војсковође,
као што је Карађорђе,
Поменућу још неке војсковође и војводе,
њихове подвиге и победе:
Синђелића на Чергу,
Стељине на Церу,
на Колобари Мишића,
на Јавору Илића,
на Љубићу Танаска Рајића,
који храбро погibe
бранић свога топа,
таквог артиљерца немаде
цела Европа.

ДАЈ БОЖЕ,
Нека њихоа имена вечно живе
покољена њима да се диве.
Док Србијом теку три Мораве
Карађорђа Срби да не забораве.

ЖИВЕЛИ!

У Гучи
августа 2004. године

Здравичар:
Миливоје Маричић-Ера
из Ковиља (код Ивањице)



Старе богослужбене књиге у драгачевским црквама

МИНЕЈИ ПРОТЕ ГУЧАНИНА

Летопис цркве у Гучи, који је исписивао од 1967 до 1998. године свештеник Радша Т. Дукић садржи, поред осталог, и попис најстаријих богослужбених књига у овом храму, које, иначе, како он каже, више нису у употреби.

Објављујемо одломак из летописа који говори о тим књигама:

Од најстаријих књига постоји књига „Дјеваниј Свјатих апостол“ штампана у Русији 1737 г. Ову књигу приложио је Миљко Икодиновић 1956. године. Свакако да је ова књига била у поседу некога од свештеника старе цркве у „Корнету“, која је вероватно постојала и пре 1794 год... Још једна књига доводи нас у везу са свештеничком фамилијом Икодиновића, као што се види из следећег записа: „Сја књига Св. евангелије Господина Богослова Константина Икодиновића од села Гуче у Гучи месеца маја год 1 1817. Писао ученик Константин Икодиновић“. Да ли је овај богослов Константин примио свештенички чин и где је служиовао не зна се, али је свакако један од потомака старих свештеника их фамилије Икодиновића. Књига ова штампана је 1783 г. у Москви.

Од старих књига постоји још један општи Минеј штампан 1756 и један Службеник 1767, а затим и „Правило к божествену причашчењу“ штампано 1746.

Нешто млађег датума су књиге 12 месечних минеја које су штампане 1807 године. Ове књиге све до последње приложио је стариј цркви гучкој прота Милутин Илић, што се јасно види из записа, које је он штампаним словима јасно поставио на предњој страни књиге, а који су записи очувани на минејама за месеце фебруар, април, мај, ју-

ни, јули, септембар и децембар. Тај запис дословно гласи: „Сја књига глаголаемија месец (нпр. декемвриј) приложи је прото Милутин Илић у црков Свјатого Архангела Михаила од села Гуче за своју душу и ко би је одавде померио да је прокљат 1813.“ На осталим књигама минејама постоји писаним словима запис унутар књиге да је приложена од стране прота Милутина Илића. Ова набавка књига пред пропаст Србије 1813 године наводи ме на закључак да претпоставка Јереја Милисава Протића да је вероватно ова црква у „Корнету“ срушена између 1804, и 1810 године није сасвим исправна. Јер уколико је црква била порушена не би свакако прота Милутин набављао цело коло месечних минеја за исту. Црква је можда била само делимично оштећена, али свакако не у таквом стању да се није у њој могло обављати редовно богослужење.“ Тако је прота Милутин Илић показао се, не само

ИРМОЛОГИЈА

Свештеници цркве у Гучи посебно указују на још једну књигу Проте Гучанина, са које се чита:

„Ову књигу глаголемију ирмологију приложи раб Божи Протопрезвитер и командант Драгачевски Г. Милутин Илић у храм Свјатог Архангела Михаила и Гаврила 20 го септемврија 1812 године за своју душу; који потом његов унук Придворни секретар и казначеј Свјетлејшег књаза Сербојск Г. Симеон Противј у месецу јунију 1841 године с истим повезом обнови за своје здравље.“

као велики војсковођа, него и као велики критор и приложник цркве у „Корнету“, чак већи приложник него ма који свештенослужитељ гучке цркве после њега, који су службавали у доба мира и општег напретка земље.

Од старих књига набављених за нову цркву у Гучи вредно је споменути ове: Пентикостар на коме је читко калиграфски исписан овај запис: „Послао цар Никола 100 комада црковних књига у Србију на дар од којих пошље се овај пентикостар у цркву гучку за спомен цару Николи 1846 г. Ужички епископ Никифор Максимовић“ На једној књизи пише: „Полковниј псалтир приложи Ружица 1851...“ На другој опет књизи постоји запис: „Књига ова именем октоих јест цркве гучке 1851“.

ТИЈАЊСКИ ЗАПИСИ

На једној богослужбеној књизи цркве у Тијану свештеник Трифун Јосиповић записао је:

„Мој дјед Милован одр(л)и га Турци 1804 гуча за Карађорђа и Јаргодин...“

У овом храму чуван је минеј са оваквим записом:

„Сеј минеј зароби раб божи Никола Благољевеји жител Пу(х)јовски на Сјеници када су под владом Крађорђа војевали; бившег војда народ Српског од 1804 - 1813 године - протојереј Драгачевски Молер и парох тијански Јанко Михаиловић - исти Минеј приложи од Николе у цркву Тијанску при пароху Јосифу Пузићу.“

Занимљив је и запис на једној другој књизи:

„Ову књигу обнови раб божи Михаило Јоскимовић из села Марковице у црков тијанску при Попу Јанку Молеру и при владану благоверног Господара Милоша Обреновића 1829 године.“

Ову књигу тада је објављао и тијански свештеник Јанко Михаиловић Молер.

ЈЕВАНЂЕЉА У КОТРАЖИ

Године 1990. свештеник Милан Б. Филиповић написао је изузетно документован летопис цркве у Котражи, али и њене парохije. Користи је, при том, аутентичну историјску грађу, литературу, а вршио је и теренска истраживања.

Из тога летописа доносимо одломак у коме се говори о два јеванђеља која се чувају у котрашном храму:

Свакако највереднија и најстарија богослужбена књига је Четворојеванђеље које је на неопознат начин доспело у котрашску цркву. По причану старог прота Чедо Константиновића ово јеванђеље донео је 1916. године неко од оних који су затварани у цркву на касније интеририрани.

Четворојеванђеље је великог кола (формата) и штампано је 1644. године у Лавову у Украјини. Текст је илустрован цртежима (нарочито Христовим прича) са детаљима из живота (одевања) типичног за XVII век у том делу Европе. Књига је повезана кожом а имала је и оков. У Четворојеванђељу постоји рудоскини запис, вероватно на неком украјинском наречју, који се налази на почетку књиге писан на првим листовима по један ред испод шампаног текста. За-

пис је настао у времену од 1683. до 1696. године и то је приложнички запис у коме се велича подела полског војсковође Јана Собјежког над Турцима под Бечом 1683. године.

Друго јеванђеље, које се чува у цркви, није тако старо, штампано је крајем XIX века у Кијеву, малог је формата (кола), али је имало буре историју. Оно је било својина свештеника бугарског 46. пешадјиског пука и јеванђеље је „заробило“ резервни пешадјиски капетан I класе Радомир Цвијовић, командир 3. чете, 3 батаљона Х пешадјиског пука I позива. То се догодило у борби са Бугарима 27. октобра 1915. године на Вељој Глави. Радомир је био уочио родом из Дучаловићи. По свршетку рата, у знак благодарности богу, заједно са братом Светомиром (пешадјиским пуковником), јеванђеље су приложили котрашкој цркви за здравље своје породице и о томе на почетку написали запис. Међутим, кад су 1943. године бугарски војници поново напали и убијали по Драгачеву, по Чедо се уплаши да не нађу ову посвету те узме јеванђеље и запис исцрпи и уништи. Кад се прат завршило посвета је са објашњењем обновљена.

Приредио:
Радован М. МАРИНКОВИЋ

ЈЕРОМОНАХ ИСАЈА

Јеромонах манастира Браћевишнице ИСАЈА, рођен у селу Осињца, општина Луке, среза драгачевски, а пострижник манастира Вељућа.

Овај калуђер, гоњен епископом Никанором, остави Србију и оде у Високе Дечане. Бугарска пропаганда тада беше изнела да у Дечанима има оружја и барута из Србије послатог.

Власт турска дође и претражи манастир, не нађе шта је тражила, али нађе калуђера Исају, и сматрајући га као шпијуна поведе га у Скопље и баца у тамницу у којој оконча 1889. године.

Вредно је поменути да српски конзул Капрић није хтео ни прстом мрднути да се овај јадник тамнице спасе. Бугари су му најпосле последњу почаст учинили, олевали су га у својој цркви и сахранили у свом гробљу у Скопљу.

Жалосни смо ми Срби.

(Запис на минејану чечанске цркве, по причану митрополита Викентјаја 1889. године)
Пронашао:
Јован ЛУКИЋ, прота



ПОДВИЖНИК



Када груну прангије и огласе се трубе на великом, јубиларном, чердечетом Сабору трубача, на стадиону крај Бјелице, међу саворашима, први пут неће бити и професор Радослав Рашо Протић. Неће бити један од оснивача и организатора Сабора и учесника у његовом афирмисању и дугогодишњем успешном трајању. Професор Протић је у савору, сваке године до са-

да, уграђивао све своје интелектуалне и организационе способности, своје моралне и професијске ауторитете. Он се налазио у групи младих ентузијаста, који су шездесетих година прошлог века, по повратку са школовања, почели да мењају свет око себе - свакодневни живот Гуче, мале вароши изгубљене у будим за западне Србије. Протић се прво ангажовао у КД „Радиша Новаковић“, као успешан глумач и режисер и активан фудбалер у СД „Драгачево“. А онда постаје један од оснивача и организатора „Распеваног Драгачева“ и Сабора трубача. Он је схватио да је неговање и презентација богате изворне и трубачке традиције народа овог краја, шанса за нашу афирмацију и пут у свет. Схватио је да је баш Сабор трубача снага која ће нам убрзати и унапредити наш духовни, уметнички и економски просперитет и изменити из корена и читав наш живот. Он се до задњег свога дана у потпуности ангажовао у прављењу саборских програма, стрепео за њихово успешно реализовање и радовао се када све то протеже у најбољем реду. Са правом је успехе Сабора сматрао и својим успесима. Истичао је да ни једно место у нашој земљи није доживело такву афирмацију, као што је Гуча - која је позната у свету као престоница трубе и у којој се у толиком броју сваке године долази.

Последњих година био је веома ангажован и у политичком животу, али су Гуча и Сабор трубача били у његовом срцу. На томе му остајемо захвални.

Гуча и Сабор памтиће свога професора који им је поконило толико љубави. Обележио их својом специфичном личношћу - посебним начином господства понашања и живота. Његово место у нашој средњини нико нам не може надокнадити.

Н. Стојић

НЕУМРЛИ КРСТИВОЈЕ



Никада више физички неће доћи у Гучу, на свој сабор, Крстивоје Суботић - у родној Осеченици на обрнцио-ма Маљена, у својој 81. години, на Мратиндан минуле јесени, преселио се у небеско царство. У тишину гробљанске земље. А, живеће у књизи која је о њему написана, у летопису Драгачевског сабора трубача, у саопштењима научника о његовом музичарању, свирци која је нашла место на „носачима звука“. Памтиће га они књижа који музичирају и у Прислонци, где је проглашен, на фрлушком сабору, за мајстора фруле, и на Београдском музичком свечанствима, или у концертној дворани Солуна. Овом самоучару, музички учитељ била је природа, коју је претакao у звуке свирале, двојница, кланерта, окарине.

НЕУМОРНИ ПОСЛЕНИК

Драгачево, српска култура, изгубили су још једног великог, неуморног посленика. На светог Николу 2004. године, у вечност се преселио Радојко Николић, професор српског језика и књижевности, педагошки радник, психолог, књижевник, публициста, познати истраживачи споменичког наслеђа западне Србије, директор Градске библиотеке у Чачку, у пензији.

Завичајно непомирљиво укоренен, свестраним ангажовањем дао је дубок лични печат јавном и културном животу Чачка.

Рођен је у поделничком селу Зевке, где је завршио и основну школу. Гимназију је завршио у Чачку, а у Београду Филолошки факултет - српскохрватски језик и југословенску књижевност и Филозофски факултет - група психологија.

После учитељевања у Грабу (ОШ „Чедомир Васосвић“) и Љубићу (ОШ „Танаско Рајић“), постаје саветник за педагошку - психолошку службу у Међуопштинском заводу за унапређење васпитања и образовања у Чачку, а потом директор чачанске Грдске библиотеке. Пропутовао је многе европске земље. Објавио бројне стручно-истраживачке радове у књижевној и стручној периодици, сарађивао у многим листовима и часописима, од „Чачанског гласа“ и „Драгачевског трубача“ до београдске „Политике“. Аутор је монографија: „Камена књига предавача“, за коју је добио и Вукову награду, „Умирања животу једнака“, „Камениорезац Радослав Чикирић“, „Селскава душа на камену“, „Камениорези народног образа“, роман „Успена на Ожвч“ и књиге студија „Корени и вреже“.

Писао о смрти, а сведочио на јавној.

Постао један од најпознатијих и најцењенијих посленика у савременој српској науци и књижевности. Сваки сусрет са тим одмерним, мудрим, тихим, срданим саговорником представљао је празник за душу.

Отварајући 41. Сабор 2001. у улози домаћина, Радојко је у својој беседи нагласио: „Све гаје о овде привела чудесна моћ трубе, која је по много чему сингија и од говора...“ И поручио, ондашњим, садашњим и будућим саборашима, као са краљутовања: „Еј, путници и намерници, гости Сабора, послушите трубу срцем, протолкујте умом. Многа су значења њеног јекна“.

Мр Маријана Матовић
Предраг Раовић

ПУБЛИЦИСТА



чана.

Највећи део свог радног века Раде Јованчевић је провео у Основној школи „Милан Благојевић“ у Лучанима. Али, као изузетни познавалац и заљубљеник у своје родне Негришору и Драгачево, у њихову историју, он ће на својим сликама и скулптурама, а понављају и публицистици, оставити неизбрисиво сведочанство о судбини својих земљака млевених у историјском жрњу од краја 18. до почетка 21. века.

Поред богатог сликарског опуса, аутор је двадесетак јавних споменика-обележја. Слике и скулптуре, групно и самостално, излагао је у више градова у Србији и СФРЈ.

У часописима, листовима и зборницима објавио је око 25 истраживачких студија и фелтона. Аутор је седам књига. Стицајем околности, у едјици „Хроника села“ Српске академије наука и уметности издао је књигу, 1990. године била је Јованчевићева хроника Негришора, а последња, 2004. године у издању Културно-просветне заједнице Србије „Лучани и села у околини - Лисце, Крстац, Лучани, Ђулин и Бегаћ“.

Био је сарадник „Драгачевског трубача“.

ПЕСНИК

Михаила Фуловића сам упознао једног дана, пред Двадесети сабор трубача, у Чајетини, у собици - књижици Љубише Беђића, чувеног златиборског библиотекара, песника, записивача ерских мудролја и цртача предела и старих кућа по Златибору - носиоца Вукове награде. Тада сам први пут ко неколико Фуловићевих песама. Писме су биле свеж, као изоране из златиборске земље, снажне, једноставне, мудре, језгровите - исказане најчистијим народним језиком. Позвао сам га да са Љубишом Беђићем буде гост на Сабору трубача у Гучи, што је он са одушевљењем прихватио. Допапа му се и идеја да на Златибору оснујемо предтакмичене трубача западне Србије. Одмах се укључио у његову организацију и до краја живота остао у њој.

На Сабору се придружио групи селска песника, коју је предводио Момчило Тешић из Глума крај Пожеге. Већ први његов наступ на Сабору издвојио га је и уздигао изнад осталих песника. Народ га је љаживо слушао и са одушевљењем поздрављао. А он, рођени рецитатор и казивач, ерски мудриша, расипао је своје стихове по народу као најрајније друге. Песме су из њега избијале као лавина, исказане простим народним језиком, пуне предивних метафора; топле, блиске народу - лаке за памћење. Сабори се без њега више нису могли ни замислити. Доживео је у Гучи из заслужених похвала и признања - крунисаних титулом домаћина Сбора.

Песнички опус Михаила Фуловића је богат и уметнички недостижан. Писао је за децу и одрасле; трубаце и сабораше. Јављао се преко телевизије и радија. Његове песме читали смо у „Драгачевском трубачу“ и другим листовима и часописима.

Ника - Никола Стојић



КУЛТУРОЛОШКИ ФЕНОМЕН

(Милош Тимотијевић, „Карневал у Гучи. Сабор трубача, 1961 - 2004“, „Легенде“ и Народни музеј, Чачак, 2005)

О Драгачевском сабору трубача објављено је више књига: летописних, документарних, чак и поетски интонираних. Аутори су: истраживачи, књижевници и новинари. Све те књиге садрже податке о начину организовања ове манифестације, учесницима у програму и победницима на такмичењу, при чему не изостају оцене и најјеминентнијих стручњака, али и поклоника народног духовног стваралаштва.

Историчар Милош Тимотијевић, међутим, Сабор трубача посматра посве другачије - културолошки и социолошки, снагом података, користећи бројне изворе (монографије и нарочито штампу), он објашњава настанак и генезу феномена гучког трубачког сабора. Хронолошки прати његово уздицање од готово сељачког окупљања (четири такмичарска оркестра 1961. године) до правог карневала, који збира, не само најбоље трубаче Србије, већ и - неколико стотина хиљада сабораша, више не само из Драгачева или Србије, већ и - Балкана, Европе, света. Аутор не занемарује домете програмских остварења, али свој угао посматрања усмерава ка феномену публике, на карневалској атмосфери. Доказује да је Сабор трубача „постоа несвакидашњи и доживљај и догађај с пратећим елементима руралног и симболичног“. „Реч је - истиче он - о појави која је означена посебним обликом људског понашања, с непрестаним понављањима и високостилизованим одликама чији се мотиви и циљевни не могу објаснити рационалним и утилитарним разлозима“. И, управо, у томе се огледа феномен назван - Сабор трубача.

ДУХОВНА ТАПИЈА

(Ника-Никола Стојић, „Драгачевске приче и предања“, Огранак Вукове задужбине, Чачак, 2005)

Онај ко чита ову књигу, рећи ће: Ево, Ника - Никола Стојић враћа се старој љубави - духовном твораштву народа Драгачева. Његовој тајновитости. Рећи ће, јер зна: Стојић је - као бележник и тумач - објавио неколико књига народних песама, басни, легенди, епитафа са гробља и крајпуташа и постао одличник Вукове награде. Потписао је, потом, неке друге књиге: монографије, лексиконе и - највише збирки поезије и постао члан Удружења књижевника Србије.

Али, „враћање“ које поминемо, само је привид. Јер, Стојић никада није престао да послушнује златорече драгачевских мудријаша. Урањао је у магију митова. Ум му зарео сјај легенди. Јуначили му, и у сновима, устаници, бунџије и ратоборници. Срце му разигравале песмосанке и песмобранке. Душу му осмехивале весељанке...

Тако је настала ова књига. Драгачевска разумнка. Наизглед рачно-ротка. Али, када се у њу урочи, уочи се у тој широкој лепези унутрашње јединство: више духовних фреска постају једна умна икона лепоте, а све боје постају једна - духовна.

Ова књига уистину је духовна тапија народа Драгачева. Из срца и душе, са усана казивача Ника - Никола Стојић је ту тапију слушао да би је пренео у наше доба и у будућност.



ЗУБЉА У НЕВРЕМЕНУ

(Радован М. Маринковић, „Споменица Милојка Пантелића“, Јел-Мил, Штампарија Бајић, Чачак, 2004)

Од средине 1941. до краја 1944. године Милојко Пантелић био је председник општине дљинске са седиштем у Лучанима, која је обухватала села: Лисице, Дљин, Лучани, Крастц и Ђераћ. Председниковао је у времену ослободилачког, али и грађанског рата. Жртвујући себе и потписујући, за спас својих суграђана, животе чланова своје најугне породице, бранио је Србина од окупатора, али и - Србина од Србина. Припаднике четника Драже Михаиловића од немачког и бугарског окупатора, комуниста и партизана, љотићеваца и недифеаца. Партизани и комунисте од окупаторских силника, четника, недифеаца и љотићеваца. Био је опседнут племенитом идејом - да по сваку цену у његовој општини буде што мање жртва.

Хапсили су га и зловлађали: немачки и бугарски војници и четнички команданти, крио се од комуниста и партизана, који су га хапсили, кажњавали и одузимали му грађанско право гласа, али су неки од њих, потом, предлагали да му се призна партизански стаж и додели борачка пензија!

Био је, како пише аутор његове споменице, Радован М. Маринковић, зубља у невремену. Маринковић ово доказује архивским документима, са знањима из историографске и хроничарске литературе и сведочења савременика, уз казивања његових потомака, посебно сина Милије, адвоката у Чачку.

Маринковић потписује необичну књигу. Необичну због тога што је њен јунак био - само на изглед - необичан човек: угледан домаћин, бистар Драгачевац, поштељачина и осведочени патриота.



ИСТОРИЈСКИ РОМАН

(Коста Петровић, „Неимари“, роман из новије српске историје, Завичајно друштво Трнава, Београд, 2004)

Обележавање стодеведесете годишњице Хаџи-Проданове буне (из 1814) било је повод да Завичајно друштво Трнава (чачанско село) у Београду објави мал познат роман „Неимари“, о чијем се аутору готово ништа није знало. Он је, на име, 1896. године, то своје дело објавио у три сваке београдског часописа „Дело“, потом и као самосталну књигу. Потписао се са „К.П., бив.учитељ“. Од тада се читавих сто година није одгонетало да је тај К. П. Захваљујући др Драгу Ручнову, књижевнику и научном раднику из Београда, откривено је да се ради о човеку који је рођен 1858. године у Кругевцу, а умро 1928. у Београду.

„Неимари“ је његово најзначајније дело - историјски роман у коме је централни догађај Хаџи-Проданова buna 1814. године у Трнави код Чачка и Горачићима, а јунаци - бунције. Неки са правим, други са промененим именима, углавном Драгачевци из Горачића. Посебно су описане њихове судбине после гушења буне. Аутор је одушевљен јунашвом и чежњом за слободом својих личности, веома уважава моралне вредности ондашње Србије, истиче рецензент др Ранко Симовић. Отуда готово узвишен ауторов тон при расветљавању догађаја и личности тога времена.

РОМАН О ДРАГАЧЕВУ

(Гроздана Комадинић, „Потка од снова“, Огранак Вукове задужбине“, Чачак, 2005)

После студије „Тркачка лексика Драгачева“ и књига (са више издања) у које је сабрала и тумачила народно духовно твораштво, Гроздана Комадинић, књижевник из Чачка, рођена Драгачевка, огласила се - романом. Целовитим романом о Драгачеву. Необичним по садржини. Условно љубавним, пре: друштвеним, али и таквим да се опире било каквим класификацијама. Превасходно, ради се о психолошком роману.

Рецензент, др Драго Чупић, овако га је видео после ишчитавања рукописа: „Неплатвореним језиком драгачевског краја ауторка Комадинић суптилним поступцима пред читаоцима „распростире“ психологију жене која хоће да буде вољена и као жена остварења. Ауторка, вештим подстицајима разгрће душу нараторке и пред читаоцима се открива цео један, у „редовним“ условима законитом браку - промашеним живот, да би се „незаконито“ ипак остварило, а по мужевљевој смрти, још увек млада удовица Невена пристаје да се уда за некадашњег вољеног Мињу, који као да је очекивао да ће она некада бити слободна и припасти му, па се у међувремену није женио. Наставе живот пун љубави и задолжства, ствара се нова породица...“

Роман је писан сочним драгачевским језиком, народским начином приповедања, па се чита у даху.

УСПЕЛА СИНТЕЗА

(Јовиша М. Славковић, „Драгачево у прошлости и садашњости“, Дом културе, Гуча, 2005)

Нова књига Јовише М. Славковића, публицисте из Гуче, потврда је чињенице да је Драгачево крај који је у Србији међуда најсвестраније проучен: и географски, и историјски, и етнографски, и књижевно, и привредно... од праисторијског до нашег доба. Ово потврђује и библиографија која прати Славковићеву књигу „Драгачево у прошлости и садашњости“. Библиографија, која, наравно, није свобухватна; сачињава је углавном литература који је аутор користио за писање ове драгоцене књиге.

Славковићево дело је први, колико је познато, покушај да се сачини синтеза досадашњих знања и сазнања о Драгачеву. Али, сем што је у њу уткано оно што су други писали (стручњаци разнородних профила и интересовања), она садржи подоста новог, до чега је Славковић дошао сопственим теренским истраживањима. Када се све сагледа, ова доста обимна монографија, прати људске битисане и човекове духовне и материјалне творевине од неолита до нашег доба, од митских и личности из легенди, преко знаменитих Драгачеваца до људи која свакодневно сусрећемо. Са људима је сједињена природа.

БОГАТ СТВАРАЛАЧКИ ОПУС

(Прилози за библиографију Нике-Николе Стојића“, приредили: Радован М. Маринковић и Предраг Раовић, Еколошко друштво „Драгачево“, Гуча, 2004)

Да је стваралачки опус Нике-Николе Стојића, књижевника и вајара из Гуче, богат, поддавно је познато. Ипак, тек после објављивања библиографије његових радова и радова о њему схвата се колико је обиман.

„Прилози...“ садрже 343 јединице Стојићевих песама, есеја, рецензија, приказа (књига и ликовних изложби) и новинских текстова, али и 154 ауторских текстова о њему, објављених у лексиконима, зборницима, часописима и листовима. Неки и у иностранству. Највише их потписују управо аутори ове књиге - Радован М. Маринковић и Предраг Раовић. Мада су прилежно ишчитавали све што су о Стојићу нашли у библиотекама (не само у Гучи) и у његовој документацији, приређивају су, с правом, ову књигу назвали „Прилози...“ пошто су свесни да Стојићев опус и потпуније, посебно ако се имају на уму и радови публиковани у иностранству.

У сваком случају, Маринковић и Раовић обавили су веома користан и значајан посат.

НАРОДНА ЧИТАНКА

(Српски народни календар за просту 2005. годину“, приредили: Слободан Чворовић и Радован М. Маринковић, Агенција „Чворак“, Чачак, 2004)

Нова свеска „Српског народног каленара за просту 2005. годину“ Агенције „Чворак“ у Чачку истинска је народна читанка. Тематски, посвећен је обележавању - 190-годишњице Другог српског устанка, који је победоносно завршен управо турским поразом у драгачевским Ртарима. Остали садржаји су: српске славе, светишита, Срби светитељи, знамените личности нашег народа, песничка завештања, народноумље... све до народне кухиње и текстова намењених да шаљом окрепе људску душу.

Међу сарадницима је нема-ло Драгачеваца: мр Гроздана Комадинић, Ника-Никола Стојић, Јовиша М.Славковић, Зоран Маринковић, др Бошко Јовичић, прота Јован Лукић...



ТРИ РОДОПИСА

(Аутор: Радисав С. Недовић, издавач:
Јел-Мил, Штампарија Бајић, Чачак 2004)

Радисав С. Недовић, Драгачевац из Ртара, публициста који живи у Чачку, објавио је, под крај прошле године, истовремено, три књиге, не прве у свом богатом опусу. Све су - родословне. Називи су им: „Потомци Милисави и Злате Недовић у Ртарима“, „Потомци Ристивоја и Саве Стамболић из Дучаловића“ и „Потомци Димитрија и Стојке Милошевић из Ртара и њихови ближи сродници“. Све су засноване на подацима из протокола рођених-крштених, венчаних и умрлих, али и на теренским истраживањима. „Насељава“ их велики број имена: 614 потомака Недовића, 285 Стамболића и 261 Милошевића.

Ради се о такозваним „скраћеним“ родословима. Не свих Недовића, Стамболића и Милошевића, већ само једног од родоначелника. Дакле, пописане су најуче својте, што је огроман посао (коме се неколико година посветио родословац Радисав С. Недовић), тим пре што потомци родоначелника више не живе само у Ртарима и Дучаловићима - разгранали су се дилем Србије и дилем света и по мушкој и по женској „линији“.

Јесте, ради се о „породичним“, својтљивим, књигама, али за будуће истраживаче оне имају и свеобухватније податке: и економске, и социолошке, и боготепита које све, па се Недовићеве нове књиге могу ишчитавати вишеслојно. Оне су, уз све друго, позиварке: да и други крену стазам Радисава С. Недовића.

ДВА БРОЈА „ВРЕЛА“

У Трнави код Чачка, у септембру 2004. прослављена је стодеведесета годишњица Хаџи-Проданове буне, у којој су Драгачевци масовно учествовали. За ту прилику Завичајно друштво Трнава у Беорграду објавило је тематски број часописа „Врело“, са бројним радовима. Припремили су га књижевници Ранко Симоновић и Радован М. Маринковић. Они су аутори и највећег броја прилога, уз оне које су раније писали еминентни истраживачи, посебно свештеник и писац Милисав Д. Протић Гучанин. Посве нову светлост на овај знаменити догађај (о предводницима, учесницима, последицама и страдањима) доносе прилози Маринковићевих. Из њих се закључује да су најбројније бундиче биле из драгачевских Горчаича и да је управо највише њих и страдало.

При обележавању годишњице Буне, у Трнави је организован и „округли сто“, а саопштена су објављена у 31. броју часописа „Врело“. Посебно су били запажени радови Радована М. Маринковића о породичним споменицима учесника у Хаџи-Продановој бунди (1814) и Нике - Николе Стојића о еским песмама посвећеним том догађају.

ЗБОРНИК ЧАЧАНСКОГ МУЗЕЈА

Нова, тридесеттрећа свеска Зборника радова Народног музеја у Чачку садржи и више прилога о прошлости Драгачева. Катарина Дмитровић пише о хумци из раног бронзаног доба на локалитету Рајића брдо у Гучи, Снежана Шапоњић-Ашанин о гостопримству у чачанском и драгачевском крају, Ивана Ђирковић о традиционалним привредним зградама, а Горан Давидовић и Милош Тимотијевић о женама у Другом светском рату у овом делу Србије. Радојко Николић анализира „хајдучију“ Пере Тодоровића, а Радован М. Маринковић протоколе умрлих из пролећа и јесени 1994. године у којима су подаци о погибијама и ратника и цивила.

Одговорни уредник је Невенка Бојовић.

ВЕРИЦА ТАДИЋ ЧЛАН УКС

Верица Тадић, дипломирани економиста из Чачка, рођена у Доњем Дубу, недавно је постала члан Удружења књижевника Србије. Аутор је неколико песничких књига: „Острва ноћи“ (1990), „Палудна тишина“ (2001), „Мреже од сунчевих нити“ (2003) и „Саг од дуката“ (2004). Добитник је бројних награда за поезију.

ЧОВЕК СВОГ ДОБА

(Драгослав Угарчина, „Сведочанство о једном времену“,
повест о Милојку Вељовићу, Библиотека
„Браћа Настасијевић“ Горњи Милановац, 2004)

Није уобичајено да се испише животопис живог човека, а пеник Драгослав-Драган Угарчина (који је својевремено живео и радио у Лучанима) прихватио се да оствари такав подухват. И, написао је повест о Драгачевцу који је, упорним радом, стигао од чобанског штапа до министарске фотеље. Самовао је у родним Ртарима, а потом походио 60 земаља света, углавном као истакнути привредник.

Повест говори о Милојку Вељовићу Вељашу, који је рођен 1928. године у Ртарима, где је чувао овце и копао небишину, а потом се, амбициозан, какав је био, пео лествицом успеха као политички радник и председник општине у Горњем Милановцу, задружни функционер, председник привредних комора, високи политички функционер, директор Савезне дирекције за материјалне резерве, директор Пољопривредног комбината „Београд“, министар за финансије и министар за привреду у влади Србије, члан конзорцијума за изградњу капиталних објеката (поред осталог и хидроелектране Бердан II)...

Реци и фотографијама, Угарчина је, кроз личност Милојка Вељовића, убедљиво осликао неколико деценија у којима смо живели после Другог светског рата непрекидно потврђујући, на примеру овог Драгачевца, његову основну девизу: „Када ти се учини да је најбоље, ти тада не мируј; има и од бољег боље. Иди тим путем да се случајно не би успавао“.



ГАТАЊЕ

Гатање и врачење су веома стари облици народног сујеверја. Настали из најпримитивне жеље да се некое помогне.

Гатање и врачење, иако веома блиски обреди различите су семантике. Гатачи значи утврдити узроке неког проблема: болести, несреће, љубавног неуспеха, не напруга у кући, уопште празине која душу једе и троши.

Врачење, што и сама семантика речи показује (врач-лекар, врачење-лечење), значи пронаћи идеалним путем како неку „болку“ излечити или спречити да до ње дође.

Гатањем се сазнавало зашто девојка не може да се уда, момак ожени, ко је чини бацо. Сазнаје се ко је учинио да је младожења немоћан, зашто кућа не може да добије наследника, ко кућу поткрада, зашто болест неког уништава, чије се проклетство исплаша. Чак се може сазнати где су чини законале. Гатањем се предвиђа судбина појединца или целе локалности. То раде гатари, а видиши нови процес судбине проричу видоњаци. Они су посебно „обдарени“. Њима се обично нешто чуло досило у животу и од тада имају моћ провиђења.

Драгачево је одавнина познато по гатарима и врачарима. Често је иста личност и гатар и врачар. Знало се за Винку гатару у Вучковци, Драгану у Ивањци и Боровицу у Ариљу. Сада ни једно није међу живима. Мени су лично причали да им је Драган из Ивањки помогао да спасу браќ од пропасти. Петар је познавао чини Боровицу и тврдио да их је тешко рашичнати, посебно ако су љубавне.

Код Винку су долазили од Голије до Рудника. Причала ми жена из Коштуница да јој је Винка предвидела да ће јој син бити велики човек, успешан, још док је он био дете.

Шта је истина, тачно се не зна, али гатарима се обраћају сви слојеви људи, различитог социјалног порекла и образовања, „кад их мука натера“, а не могу да нађу помоћи на другој страни. Веровати у нешто, некада више значи, него знати. Сујестуја има чудесну моћ.

Гатање је у сваком случају својерасно психотерапија, ако „вољешћинци“ не злоупотребе нечију муку. Гатање је често и лажа забавна, која макар мало узнеме оптимизма и разбије страх.

Има много начина гатања у Драгачеву. Ми ћемо навести само нека која смо забележили.

ГАТАЊЕ ПО ВОДИ

Баба Зорка тражила је да се донесе „цела вода“ и биљег од оделе у коме се проенило. Воду сипа у звану Ђасу, у њу убаци биљегу и жар. По хретању биљега и угњена, црвеначу жишке приликом гашења и њеног тумчања даје „дијагнозу“. Ако је у воде у питању, обично је предлађују на му треба скидати строаици, воду од гатања на „лашне“ просути.

ГАТАЊЕ У ПЛЕККУ

Гледање у плећку је веома стари начин претказивања судбине домаћину и целој кући. Обично се гата по знаковима на плећки божићне печенице.

Ево како је у плећку гледао Милош Мајаревић из Лисе (1918):

Ако је чашица на глави дубока, тј. издубљена, знак је да је кућа празна и сиромашна, а што је чашица пунија и равија - то ће кућа домаћина бити богатија.

Ако је чашица главе светла и чиста - знак је да ће те године у кући све бити живи и здрави, а ако је тамна, значи да ће бити болести.

Ако на чашици има тамних и црних линија са удубљењем или црном траком на средини, то ће се умријети у кући. Кад ми је отац умро, тако сам виђо на божићњачету шта ће да буде.

Ако су линије на чашици плавичасте, из куће ће се удати девојка.

На делу плећке које се назива кућа, а налази се одмах испод главе и подсећа на врат, највише се може видети о судбини укућана.

Ако у приједелу куће има дубоки пега, знак је да ће бити сађебе или крштења.

Ако су пјеге тамне, предказује се сарана или несрећа.

Кад је у приједлу куће жичица, пресказује се смрт неког од укућана.

Тања жича претказује већу жалост, а дебла мању жалост, смрт неког стареца.

На левој страни плећке, на доњем делу куће, налази се каткад мала рупица, коју зову колијевак.

Ако је мало веће, означава раку. Ако је даље од дужине паљца који се прикљони на главу плећке, онда ће смрт бити веома куће.

После куће долази слеме. Што је слеме богатије и пуније, то је кућа домаћина богатија и пунија.

ГАТАЊЕ ПОМОГУ СЛАВСКЕ СВЕЋЕ

Ево шта о томе каже Даница Мијаликовић (1920):

По пламену од свијеће гледа се судбина укућана, напредак куће.

Ако се свијећа сама гаси и пуцкета, не предказује добро кући.

Ако свијећа гори право и дим иде усправно, претказује се напредак куће и срећа.

Не ваља ако се свијећа топи сузоду.

Има још много начина гатања у народу Драгачева: гледањем у шољу, длан, помоћу бацања карата, пасуља, гледањем сливене воде, тумчањем снаова.

Најчешће је гатање, ако неку уме да чита из очнију, јер „Очи су огледало душе“

ЗАПИСАЛА
Мр Гроздана КОМАДИНИЋ

ПОУЧАНКЕ

Од зеленог жита не прави се пита.
Чија сила - тога и правда.
Из празног се шуље не може напунити.
Чим је једна отегне - друга се протегне.
Све што си добио, то си и заслужио.
Сиромаш не може поранити макар целу ноћ не спавао.
Док језик лаже, срце истину каже.
Жену, коња и пушку можеш показивати,
али их у руке не смеш никоме давати.
Све што у љубави чине човек и жена нити је морално, нити неморално.
Најтеже је када се више моли за смрт, него за живот.
Када се у злу поље не треба журити.
Јунаштво се на крају боја стиче и признаје.

Прибележио
Ника-Никола СТОИЋ

ШТА БИ СА НАРОДОМ?

Када се моја мајка 1937. године удала за мога оца, најмлађег од укупно пет синова Богосава и Анке Ђаловић из села Зеокве, била је 251 члан породице здравце. Живели су сви заједно, окупљени око великог општинског и једне трезаве. Драгомир, Једимир, Живота, Војислав и Радојко, после смрти свога оца Богосава 1940. године сваки са члановима своје породице, издвајају се из породице здравце у своја самостална домаћинства. Настављају да живе по истим принципима које су уважавали њихови преци.

Тако се догађало и са свим другим породицама у Зеоквама и осталим драгачевским селима, у којима је било много других сличних породичних задруга, из којих се умножавала мога домаћинства. Тако су села била пуна народа.

Тај народ је начин искључиво од пољопривреде. Примитиван животињски рада излагало их је огромним физичким напорима. Радило се од изласка до заласка сунца, све ручно. Тај народ још није имао ни електричне струје, подасутих путева, ни воде у својим дворштинима, ни било шта од механизације, али је имао своје куће и дворштина, имао своје воћњаче, своје ливаде, своја стада, своје њиве, своје шуме, своје потоке. Имао је своју предво - крај у коме је био сигуран и кога је јако волео. Колико су им срца била пуна тога краја, показивале су песме које су се могле чути одавуд и у свако доба дана и вечери народног. Иако уморан и знао од целодневног напорног рада, лако му је било запевати на прелу, комшању, сабору, свадби...

Шездесетих година XX века, када породице које су се до тада умножавале и подмлађивале почину да се умуњају и створе. Иако била тј година захвањена општим прогресом и наша села добише електричну струју и које какву механизацију која им је олакшавала рад на земљи, добише и воду у оловјашком живот на селу, бадава све. Село поче нагло да губи народ, који масовно одлази са своје земље.

Народ се премешта у нека друга места, а села остају каква никад нису била. Села без народа.

Згази народ на Немањино завештање земљи, кога су се држали вековима неговати преци: „Чедо моје мило, никада се не одвајајте од земље и никада не одвајајте земљу од себе. Земља нас увек изнова рађа и храни. Земља је вјечни родитељ твој. Ако хоћеш да земља остане твоја, мораш на њој бити и обстати“.

Заборава народ на цео завет Немањин (ово је само мали део) и оде тамо где се изгледало му је, лакше и боље живети. И тако неких 50 година уназад, не знојени се много као раније, тај народ лако подмириваше потребе и својих збува и својг жељца, остављајући много савремене младежи и девојке у великој неизвесности и неситурности.

И још најгоре од свега што тај народ, тамо где оде, стрефи, до сада наш народ непознато болест „бела куга“ која озбиљно прети да га може и нестати, као да га икад није ни било.

Да се народ држао Немањиног завета, да је одолевао искушењима којима га је неки прогрес заплуљивао, да је остао и остао, да је сачувао онако велики људски потенцијал, остао свој на своме, можда бисмо данас, захваљујући високом ступњу техничко-технолошког развика, имали много прехранено-преарафањих фабрика по селима које би уливале већу сигурност и извесност садашњим и долазећем нарашћу које би сигурно био имун на јву подмуљку болест „белу кугу“. Можда, ко то зна?

Милица КНЕЖЕВИЋ



